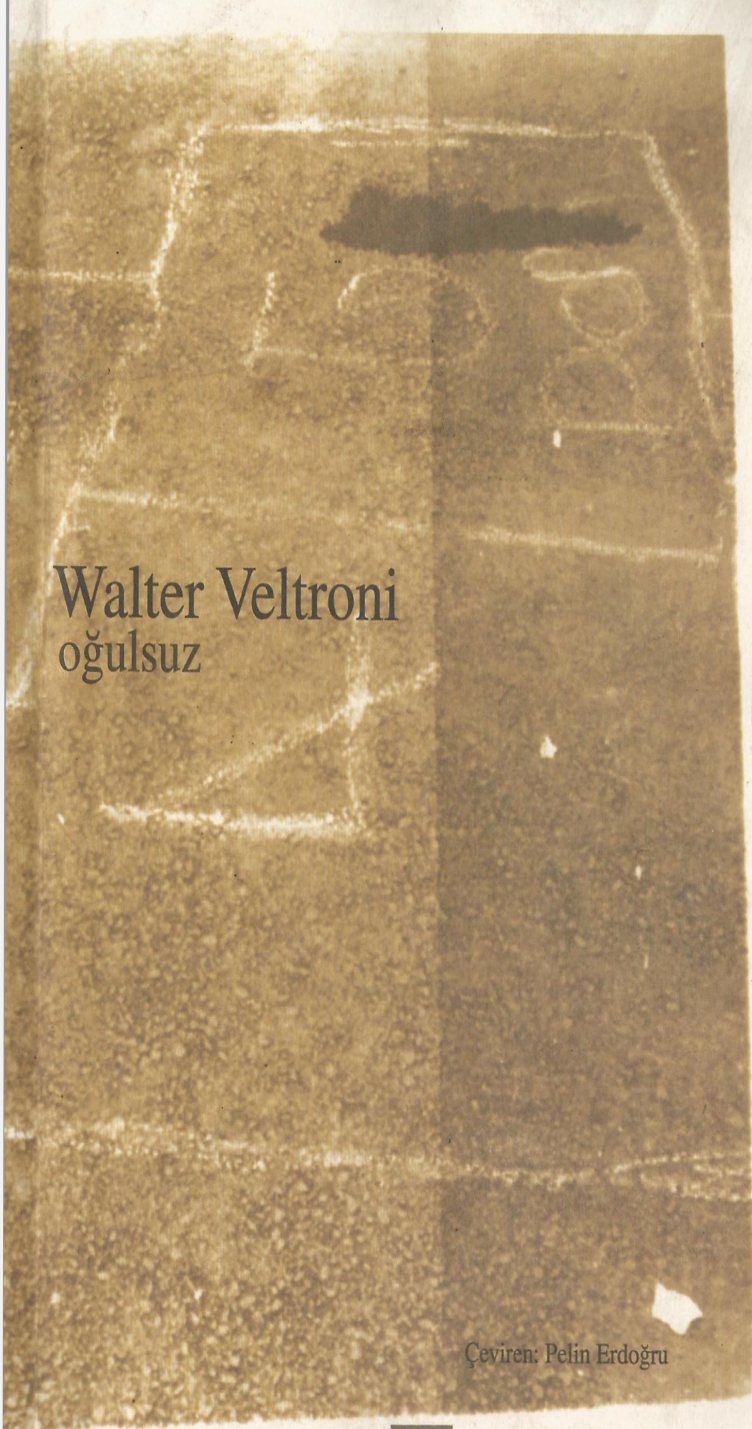

Walter Veltroni
oğulsuz

Çeviren: Pelin Erdoğru

Walter Veltroni

1955 yılında Roma'da doğdu. 1976 yılında Roma Şehir Konseyi'ne, 1987 yılında Parlamento'ya seçildi. Gazetecilik eğitimi alan Veltroni, 1992 yılında *L'Unita* dergisinin Genel Yayın Yönetmeni oldu. 1995 yılında Romano Prodi ile birlikte merkez sol koalisyonunun oluşturulmasında rol oynadı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yaptı. Prodi hükümetinde Kültür Bakanı seçildi. Mayıs 2000'de İtalya'da kültür mirasına yaptığı katkılardan dolayı Fransa'dan Liyakat Madalyası aldı. Mayıs 2001'deki yerel seçimlerde Roma Belediye Başkanı seçilen Veltroni, bu görevini halen başarıyla sürdürmektedir. 68 kuşağı, politika, sinema, üçüncü dünya ülkelerinin durumu konularında kitapları bulunan Veltroni'nin *Oğulsuz* isimli anlatısı 2004'te yayımlandı.

Pelin Erdoğru

1965 yılında İstanbul'da doğdu. İtalyan Kız Ortaokulu ve İtalyan Lisesi'ni bitirdi. Bolonya Üniversitesi'nde Turizm İşletme okudu. *Aktüel* dergisinde muhabir, Mach Air Havayolu Şirketi'nde Yer Hizmetleri Müdürü olarak görev yaptı. İtalyancadan teknik çeviriler yapan Erdoğru, Sveva Casati Modignani'nin *Kan ve Onur* isimli kitabını Türkçeye kazandırdı.

Özgün Adı Senza Patricio
Copyright © 2004 RCS Libri S.p.A., Milano

© Merkez Kitapçılık ve Yayıncılık A.Ş.
Barbaros Bulvarı, No: 125, Kat: 3, 34349 Beşiktaş / İstanbul
info@merkezkitapcilik.com.tr

Genel Yayın Yönetmeni Defne Asal Er
Editör Handan Akdemir

Kapak Tasarımı Güneş Resul
Redaksiyon Zeynep Akkuş
Tasarım ve Uygulama Maraton Dizgievi
Birinci Basım Ekim 2005, İstanbul (2000 adet)
Genel Yayın 002 *Edebiyat Dizisi* 01
Isbn 975-9174-01-4
Basıldığı Yer Mas Matbaacılık A.Ş. (0212) 285 11 96 pbx
Dereboyu Caddesi Zagra Binası B Blok No.1 Maslak 34398 İstanbul

Oğulsuz

WALTER VELTRONI

İtalyancadan Çeviren
PELİN ERDOĞRU

Anlatı

MK
MERKEZ KİTAPLAR

Doğrular

Voltaire'in istediği gibi bahçesiyle ilgilenen
bir adam.
Müziğin varlığına şükreden bir başkası.
Bir sözcüğün kökenini bulduğuna sevinen biri.
Güneyde bir kahvede iki işçi, sessizce satranç
oynayan.
Toprağa bir renk ve biçim arayan bir çömlekçi.
Bu sayfayı düzenleyip de sonuçtan hoşnut
kalmayan bir dizgici.
Bir şiirin son üçlüğünü okuyan bir kadınla
bir adam.
Bir adam, uyuyan bir hayvanı okşayan.
Uğradığı bir haksızlığı anlamaya çalışan
bir insan.
Stevenson'un varlığına şükreden bir başkası.
Kendi yerine başkalarının haklı çıkmasını
yeğleyen bir adam.
Bu insanlar kurtarıyor dünyayı farkında
olmadan.

JORGE LUÍS BORGES

Bir gün herhangi biri gibi Buenos Aires sokaklarında dolaşırken karşıma bir duvar yazısı çıktı. Soluk bir zemin üzerine boyayla yazılmış dört kelime: "Patricio, seni seviyorum. Baban". Elli yıllık hayatımda, bir babanın oğluna hitaben yazdığı bir duvar yazısına hiç rastlamamıştım. Bu sözlerden yola çıkarak pek çok hikâye tasarladım zihnimde. Böylesine basit bir cümle, birinin bir duvara yazdığı 26 harf, o topraklara sinen melankoli ve hüzün hatırlandığında nasıl da destansı ve derin bir anlam kazanmıştı.

I

Patricio belki bu akşam almaya gelir beni. Onu bekliyorum. Her zamanki gibi. Ben istediğim zaman gelir, ben istediğim zaman gider.

Sandalyemi alıp alana iniyorum. Akşam havasını içime çekerek bekliyorum. Uygun zamanı, uygun ışığı, yıldızların ve bulutların en uygun anını, uygun rüzgârı bekliyorum; ne daha fazlasını ne daha azını. İçimdeki bu bekleyişin doğru zamanda uyanmasını ve anıların beni sarmasını istiyorum. Doğacak hüznün bana yaramasını, kapalı kapıları açmasını, meçhul haritalar çizmesini istiyorum.

Bekliyorum. Hayatım bir şeyleri beklemekle geçiyor. İnsanları, aşkları, gelişmeleri, okşayışları bekliyorum. Sabırsızca bekliyorum. "Bir şeyler olacak" beklentisi mutlu etmeye yetiyor beni, hatta günlük hayatımdan daha fazla heyecan veriyor. Çünkü beklerken hayal kuruyorum, düşlüyorum, seziyorum, tahminler yürütüyorum.

Ilık bir rüzgâr çıktı. Tepemde kalan üç beş tel saçı bile havalandırmaya yetmeyecek kadar hafif. Bir şeylerin müjdesini verecekmiş gibi okşuyor yalnızca.

Halbuki pistin kenarında beklediğim; yakıcı, coşkulu, daha farklı bir rüzgârdı. Çok yol yapmaktan ısınmış bir motosikletin, geri dönüş coşkusuyla tozu toprağı ayaklandıracağı türden bir rüzgâr. Geldiği zaman ona ışıkları yakar, yolu gösterirdim. Her zamanki gibi dikkatsiz ve hayallere dalmış olduğu için, ben olmasam pusula ve fenerle bile yolunu bulamazdı. Gecenin karanlığıyla boğuşurken, sırada buz gibi bir birayı yanımdan eksik etmezdim. Döndüğünde deri başlığını çıkarıp, kokpiti açar, susamış bir halde içecek bir şeyler olup olmadığını sorardı. Sorusunu tamamlamasına fırsat bırakmadan buz gibi şişeyi tutuştururdum eline.

Piste inmesi için hazırlıkları tamamlarken aklıma hep o ilk karşılaştığımız, unutulmaz gün gelirdi. Yirmili yılların sonuydu; bundan elli yıl önce; Arjantin Havayolu Posta Taşımacılığı'ndaki görevime yeni başlamıştım. Şirket başkanı sert bakışlarla incelemişti beni. Tonio adında, uzun boylu bir adamdı; motorlara, kanatlara ve iniş takımlarına hasta bir adam; Fransa'dan gelmişti. Hepimiz için bir efsane olan "Havayolu Posta" şirketinden.

Savaşın son yıllarıydı diye anlatılırdı –öylesi-

ne bir savaştı, henüz numaralandırılmamıştı– birileri Fransa'da imkânsızı başarmaya karar vermişti. Önce Toulouse'la Kazablanka birbirine bağlanacak, sonra bu yol Dakar'a uzanacak, oradan da uçsuz bucaksız okyanus aşılıp öbür tarafa ulaşılacaktı. Havayolu posta taşımacılığı yaygınlaşmadan önce Arjantin'e gitmek bir ay sürüyordu. Trenler, gemiler... bitmek bilmeyen bir yolculuk. Oysa şirketin kurucusu, Fransa ile Buenos Aires arasını bir haftaya indirmek fikrini ortaya atmıştı. Bunu başarmıştı da. Bu macera bir efsaneye dönüşmüştü. Gazetelere göre adeta bambaşka bir dünyanın kapıları açılıyordu. Bunu korkutucu değil sevindirici bir haber olarak vermişlerdi.

İşçi bulma kurumunda yeni kurulmuş bir Arjantin şirketi olan havayolu posta filosuna teknisyen arandığı ilanını görünce sanki aradıkları benmişim gibi hissettim. Hayatım boyunca hayalini kurduğum şeydi bu. Ofise gittiğimde kumandan Saint-Exupéry'yi bulmamı söylediler. Yirmi yaşında bir gencin, hayatının en büyük rüyasını gerçekleştirmesinin nasıl bir duygu olduğunu tahmin etmeye çalışarak, korku içinde gitmiştim ofise. Uçaklarla ilgilenecek, bakımlarını yapacaktım; bu büyük maceraya ben de dahil olacaktım. Tonio bana evet ederse, sarılıp kucaklayacaktım onu.

Ofisine girdiğimde, etrafın darmadağınık ol-

duğunu görmüştüm; başımdaki bereyi çıkarmıştım ama koyacak yer bulamadığımdan elimden bırakamamıştım. İri yarı adam başını yazı yazdığı kâğıtlardan kaldırmamıştı bile. Uzun ve gergin bir sessizlik olmuştu. Beklemenin heyecanını ilk o zaman tatmıştım. Her şeye hazırdım. Kaderimi belirleyecek olan; sırasıyla, bana ilk bakışı, ilk sözleri, benim cevaplarım ve onun vereceği kararı olacaktı. Hepsi o sessizliğin içinde, hepsi o bekleyişin sonunda.

Başını kaldırıp baksaydı, ilk adımı atmış olacaktım. Sana ilk kez bakan gözler, fiziki görünüşünün beklentileri karşılayıp karşılamadığını, düş kırıklığı yaratıp yaratmadığını belli eder. Başını oynatmaya başladığı sırada sırtımı dikleştirdim ben de. Bakıncaya kadar geçen süre, bir sonsuzluk gibi gelmişti bana. Nihayet başını kaldırıp soran gözlerle şunları söylemişti:

"Nelerden hoşlanırsınız?"

"Uçaklardan" diye cevaplamıştım.

"Yetmez" diye homurdanmıştı, dişlerini sıkarak.

"Uçmaktan hoşlanırım."

"Bu daha iyi. Başka?"

"Motor gürültüsünden, gökyüzünün sessizliğinden."

Daha cesaret verici gözlerle bakmaya başlamıştı. "Yaptığımız işle ilgili bir bilginiz var mı?"

"Posta götürüyorsunuz. Avrupa'ya, Şili'ye, Peru'ya, Bolivya'ya, Paraguay'a..."

"Hangi uçakları kullanıyoruz?"

Elimdeki bereyi sıkarak cevap vermiştim. "Herhalde Laté 25, 26 ve 28."

"Bu uçaklar hakkında bir bilginiz var mı?"

"Neye benzediklerini biliyorum ama hiçbirine elimi sürmüş değilim." Sonra da eklemiştim: "Kadınlara da sürmediğim gibi."

Koca Tonio gülümsemişti. "Aralarında bir fark olmadığını göreceksiniz. Uçağın levyesine dokunmak, güzel bir kadının tenini okşamaktan, bulutlara dalmak da onunla sevişmekten farksızdır."

Sonrasında söylediği sözlerin benim için pek önemi yoktu çünkü aklım, gelecek zamanla çekilmiş o fiile takılmıştı: "Göreceksiniz."

Sanki bir uyarıydı o söz; yerine getirilmesi gereken bir vaat, henüz adresine teslim edilmemiş bir demet çiçek gibiydi.

Ama o koca adam, Tonio, kibarca sakinleştirmişti beni. "Hemen heveslenmeyin. Daha zamanı değil. Bu sözleri laf olsun diye söylemedim. Size 'Göreceksiniz' dedim, 'Yapacaksınız' değil. Herhalde bu uçakları görmüş, onlarla ilgili bir şeyler okumuşsunuzdur. Makaleler, fotoğraflar... Uçağın kendisi, görünüşünden çok daha farklıdır. Sizden uçaklara yalnızca bakmanızı, seyretmenizi istiyorum. Tamamına bakacaksınız. Ka-

natlarına, kumandalarına, cıvatalarına, pervanelerine, tek tek. Uçak bedeninizin ayrılmaz bir parçası olana dek. Her şeyiyle ilgilenmenizi, uçuştan önceki ve sonraki bütün ihtiyaçlarını gidermenizi istiyorum. Sizi uçağa 'bakmak'la görevlendiriyorum. Ama gözleriniz yeterince keskin değilse, baktığınızı göremiyorsanız, işçi bulma kurumunun listesine geri dönersiniz."

Ağlayayım mı güleyim mi, bilememiştim. Hayatın zor da olsa hem tehlikelerden uzak mutlulukları hem de kaçınılmaz acıları içinde barındırdığını o an anlamıştım. Şaşkınlığım, ağzımdan çıkan o tek sözcüğe yansımıştı: "Yani?"

Koca adam şaşırmamış ama belki biraz canı sıkılmıştı. Buz gibi bir sesle şu cevabı verdi: "Yani, kendinize bir sandalye bulacaksınız, bir hafta boyunca her gün sekiz saat kalkış pistinin kenarında oturup uçakların hareketlerini seyredeceksiniz ve gördüklerinizin her bir karesini tıpkı bir fotoğraf makinesi gibi belleğinize işleyeceksiniz. Bir hafta sonra kalkıp uçakların yanına gidecek ve onları dokunarak inceleyeceksiniz. Daha sonraki hafta ofise gelip uçuş planlarıyla, posta paketleriyle ve barın ihtiyaçlarıyla ilgileneceksiniz. Üç hafta sonra gözlerinizin içine bakacağım ve hâlâ hevesli olup olmadığınıza karar vereceğim. Sormak istediğiniz bir şey olursa teknisyenimiz Luís'e sorabilirsiniz. Bütün ihtiyaçlarınızı karşılar. Bir ay sonra Santa

Cruz'a gidip yeni kurulacak havaalanının hazırlıklarıyla ilgilenecek."

Şaşırdığımı, bocaladığımı görünce eklemişti: "Bir sorun mu var? Sadece bakmanız için de para vereceğim size. Fena sayılmaz değil mi? Uçakların bütün sırlarını ve uçmanın ne kadar muhteşem bir şey olduğunu en ince ayrıntısına kadar öğrenmenizi istiyorum. Yalnızca mekanik bir araç değildir uçak. Hem sac hem ateş; hem gürültü hem sessizlik; hem gökyüzü hem de topraktır. Trenler, otomobiller, onlar da öyle değil midir? Uçmak, hayatınızın bir parçası olacaksa, hem sabırlı hem istekli, hem çılgın hem de akıllı olmak zorundasınız. Size kendimle ilgili bir şey söylemek istiyorum. Ben bir pilotum ve masa başında şirket yönetmekten sıkılıyorum. Ama insanların başından geçen olayları, anıları tutkuyla dinlerim. Ayaklarım yere basar basmaz yazmaya, yazmaya başladığım andan itibaren de yeniden uçmaya başlarım. Uçmak ve yazmak bana şunu öğretti: Hayat, bir zaman ve mekân oyunu yalnızca. Bu yüzden acele etmemenizi söylüyorum size. Oturun, seyredin ve anlayın. Bu aralar zihnimi meşgul eden bir cümle var: 'Gülünü bu kadar değerli kılan, ona ayırdığın zamandır.' Bu sözü, hikâyelerimden birinde mutlaka kullanacağım."

Anladığımı sanıyordum. "Ne zaman başlıyorum?"

"Yarın saat sekizde pistte olun. Teknisyen Luís ve pilotlarımızdan Patricio ile tanışacaksınız."

Onu ilk kez yoğun bir toz bulutunun içinde, motosikletinden inerken görmüştüm. Koyu kahverengi deri montu toz içindeydi. Pistin kenarında, benim için bir hangardan çok daha fazla anlam taşıyan o binanın önünde, elimde beremle ayakta dikilirken bana doğru yürüyordu. O bina, ileride gerçek evim gibi olacaktı. Her şey buradan koordine ve organize ediliyordu. Bütün postaların sınıflandırılıp dağıtılması, yakıt tedariki, yedek parçaların ayarlanması, hepsi burada hallediliyordu. Bir taraftan uçuş planları yapılırken, bir taraftan da buzlu biralar hazır ediliyordu. Yapılacak çok iş vardı ve hata payı bırakılmamıştı. Şimdi bu ılık rüzgârlı gecede otururken, bunun nasıl da tam bana göre bir iş olduğunu düşünüyorum.

Dalgalı saçlı, mavi gözlü, tatlı tatlı gülümseyen Patricio elini bana uzatırken az önce sözünü ettiğim bu işlerin hiçbirinden haberdar değildim. Daha sorduğu ilk soruyla sevgimi kazanmıştı. "Sen şu yeni gelensin değil mi?" Bir anda bütün engelleri ortadan kaldıran, duvarları yıkıveren bu soru, dalından henüz koparılmış taptaze bir meyve gibiydi. Evet o yeni gelen bendim. Her şeyi, önce "görmesi" sonra "yapması" gereken kişiydim. Bana, okulun ilk günü ailesinden

daha henüz kopan çocuklara ilgi gösteren bir öğretmen gibi kol kanat geren, uzman Luís'in öğrettiklerini uygulayan kişi.

Patricio, daha elimi sıkarken, zihnimde ve yüreğimde başköşeyi kapmıştı.

Hayatım boyunca böyle bir insanla karşılaşmamıştım hiç. Bu kadar akıllı, çılgın, hayat dolu, ama ölümü de olgunlukla karşılayan birini hiç tanımamıştım.

Kadın olsaydı ona çoktan âşık olmuştum. Onunla kaçardım; onunla birlikte, onun için kaçardım. Yaşı benden küçük de olsa benim amirim, öğretmenimdi o. Bıyık bıraksaymışım tıpkı babasına benzeyecekmişim, öyle derdi. Cüzdanını açıp babasının fotoğrafını göstermişti bana. Karşımda sert, hayat dolu bakışlarıyla dimdik duran bir profesör vardı. O günden sonra Patricio bana ikide bir, "Baba" diye seslenerek takılmaya başladı.

Ve yine o günden sonra, tozun toprağın arasında büyük bir sabırla, el sıkıştığımız sıradaki içtenliğiyle, uçan aletlerin girdisini çıktısını anlatmaya başladı bana. Uçmanın, anne karnına düştüğü andan itibaren kaderine yazıldığını söylüyordu.

Ailesi Fransız'mış; babası uçak parçalarına hastalık derecesinde meraklıymış. Anne ve babası 1909 yılında Alpler'i geçerek uzun bir yolculuğun sonunda İtalya'ya, o sıralar ilk ulusla-

rarası uçuş yarışmalarına ev sahipliği yapan Brescia şehrine gelmiş. Patricio'nun babası, amatörce yazılar yazan, aynı zamanda resim yapmaya, hatta müzisyen de olmaya heveslenen bir profesörmüş. Pervanelere ve havacılığın öncülerinden Louis Blériot'ya duyduğu hayranlığı zorla da olsa karısıyla paylaşmış. Hak ettiğini düşündüğü o muhteşem rüyayı gerçekleştirmek, o modern gümbürtünün sergilenmesine tanık olmak için yaptığı uzun ve zorlu yolculuğa karısını da sürüklemiş. Brescia'da, şehrin doğru dürüst tek otelinde kaldıkları sırada, ünü ülkelerinin dışına taşmış kişilerle tanışmışlar. Bu uçan araçların peşinden dağları, nehirleri, sınırları aşarak gelenler arasında Franz Kafka ve meslektaşı Max Brod da varmış. Giacomo Puccini ve Gabriele D'Annunzio da Cennet Oteli'nin konukları arasındaymış.

Patricio'nun babası hiç beklemediği bir anda çevresinde bütün bu kültürlü ve zeki insanları buluverince kendini onlardan biri gibi hissetmiş ve her biriyle az da olsa sohbet etme imkânı bulmuş. Kafka ile Blériot'nun kişiliği, Puccini ile *Madam Butterfly*'ın başarısı hakkında sohbetler ederek hoşça vakit geçirmiş. "Babam için unutulmaz bir tatilmiş" demişti Patricio, bir akşam soğuk biralarımızı içerken. "Aradığı her şeyi orada bulmuş. Uçaklar, Blériot, kültürlü insanlar. Toulouse'daki okula dö-

nüşünde meslektaşlarına, Brod ve Kafka ile tanıştığını, hatta onlara Brescia'daki yarışlar hakkında yazacakları makale konusunda tavsiyelerde bile bulunduğunu söyleyeceğini düşündükçe seviniyormuş." Patricio, dünyaya geliş öyküsünü de gülerek anlatmıştı: "Babam, 1909 yılının o eylül gününde yaşadığı baş döndürücü olaylardan öyle etkilenmiş ki, Cennet Oteli'nin 16 numaralı odasının büyük yatağında ilk girişimde bulunmuş dünyaya gelmem için. Bütün bunlardan sonra hayatımda, uçmak ve kanatlar dışında başka neye yer olabilirdi ki? Adımın Icaro ya da Blériot'nunki gibi Louis olmasını isterdim ama bana, babamın bir restoranda D'Annunzio ile sohbet etmesine olanak sağlayan garsonun adını koymuşlar ve Patricio demişler."

Patricio, Tonio Saint-Exupéry'nin Latin Amerika'daki büyük girişimi için seçtiği genç pilotlardan biri olarak gelmiş Buenos Aires'e. Heyecan verici, tehlikeli, zor ve merak uyandıran bir işmiş. Pilotlara yılda 300 bin frank gibi iyi bir para ödeniyormuş. Ama Patricio bu işi uçmak için istemiş. Gerekirse bedava yapar hatta üstüne para bile verirmiş. Patricio hem şair hem akrobat, hem soytarı hem örnek alınacak bir insandı. O uçaklarla, bir çocuğun topla oynadığı gibi oynar ve bunu yaparken, kimsenin olamayacağı kadar mutlu olurdu.

Uçaklarımız gece de uçardı. Zaman kazanmak için eldeki bütün zaman dilimlerini değerlendirmek zorundaydık.

Patricio bayılırdı gece uçuşlarına. Hiçbir uçuş bir diğerine benzemezdi. Dönüşte kaskını çıkardıktan ve birasını içtikten sonra bir süre alanda oyalanırdı. İşte o dakikalar, hayatımın en güzel anlarıydı. Ben, her işe koşan teknisyen, onunla birlikte gecenin insanı kendine getiren ayazında oturup, anlattığı heyecan verici hikâyeleri dinlerdim.

Patricio ayrıntıları severdi ve ben de hiçbir kelimesini kaçırmadan dinlerdim onu. O gecelerde ben de onunla birlikte And Dağları'nın ve Amazon Ormanları'nın üzerinden uçardım. Ben de Tierra del Fuego Takımadaları'nı görür, Punta Arenas'ın soğuğunu içimde hissederdim. Ben de Şili üstünde, çölü yeşillendirecek, kum tepelerinin rengârenk çiçeklerle kaplanmasını sağlayacak yağmur altında Patricio'yla birlikte uçardım.

Ben de uçağın gövdesini parçalayacakmış gibi esen sert rüzgârlardan, cama çarpan yağmur damlalarından, uçak kabininin içinde patlıyormuş gibi çakan şimşeklerden korkardım Patricio gibi.

Patricio'yu dinlerken gecenin ayazı artar, biramız biter, pistin ışıkları yavaş yavaş sönerdi. İyice karanlık olmasını beklerdik. Sohbetimizi

bitirmek için değil, sürdürmek için. O saatlerde Patricio, geçtiği yerleri bırakır, gördüğü insanları anlatmaya başlardı.

Karanlık, başından geçenleri anlatmasını daha da kolaylaştırırdı. Bir keresinde sırf tepenin birinden ona el sallayan köylü kızını çok beğendiği için bir tarlaya iniş yapmış. Patricio zifiri karanlığın ortasında anlattıkça, gecenin içinde rotasını çizmesine yardımcı olan o küçücük ışıkları, sokakları, aydınlık evleri düşlerdim. Ama Patricio'nun bir pilot olarak en çok hoşuna giden şey, taşıdığı kelimelerdi, yalnızca kelimeler. "Anlıyor musun baba, hayatım boyunca yaptığım en güzel şey bu! Uçuyorum, geceye meydan okuyorum, kelimeleri taşımak için uçarken rüzgârlarla, şimşeklerle alay edip ölümle oyun oynuyorum. Posta; bir öpücük, bir damla gözyaşı, bir sürpriz ya da bir trajedidir. Birileri benim sayemde sevildiğini öğrenir. Biri babasının ölüm haberini alırken başka biri oğlunun doğum müjdesini alır. Başka biri ülkesinde kışın bittiğini ya da evinin yıkıldığını benden öğrenir. Burası bir göçmenler ülkesi, uçak postası ise varoluşumuzun bir kanıtı. Zarfın üstündeki o damga, yola çıkılan ve geri dönüş hayalleri kurulan o yerin bir anısıdır. Her mektup bir sevgi veya bir bıçaktır; ve bunların hepsini Patricio, yani ben taşıyorum. Bensiz ruhlarını yitirirler, yarınları kalmaz. Birileri bilmediği keli-

meleri, hikâyeleri, resimleri benden öğrenir. Dünyanın anlamını taşıyorum ben. Ve bunu uçarak yapıyorum, üstüne bir de para veriyorlar bana. İnanılmaz, değil mi?"

Gecenin ilerleyen saatlerinde Patricio, insanların hayatlarının, uçağının kuyruğuna bir ip gibi bağlı olduğu, o olmadan, gece uçuşları olmadan, bu insanların varoluşlarını tamamlayamayacakları düşüncesiyle heyecanlanırdı. Zamana, boşluğa, yerçekimine ve ölüme meydan okuyordu. Patricio herkesin yaşadığı gerçeklere tanık oluyordu. Sınırların ötesinde, okyanusun, denizin, dağların, ülkenin ötesinde, onu ilgilendiren her şeyi bilmek istiyordu.

Onunla böyle beş yıl geçirdim. Geçen onca zamandan sonra ilk kez, beklemek bana bu kadar zor geliyordu. O an her şeyden nefret ediyordum.

O akşam, her zamanki gibi her şeyi hazırlamıştım. Işıklar yanıyordu, bira buza yatırılmış, masa ve sandalyeler gece sohbeti için hazırlanmıştı.

Gökyüzüne baktım, az yıldız vardı o akşam. Hava epey bulutluydu. Patricio'nun bulutlardan birini delip gelmesini bekliyordum. Işıklar zayıflamaya, buz da çözülmeye başlamıştı.

O günden sonra bir daha hiç dönmedi. Kimse ne ondan bir haber alabildi, ne de uçağının izine rastlayabildi.

Kelimeler taşıyordu Patricio ve sessiz gökyüzü bir gün yutuverdi onu. Bulutlar ona âşık oldukları için izin vermediler geri dönmesine. Şimdi herhalde rüzgârla birlikte oyun oynuyordur.

Ama dönecek. Bir defasında bana, zifiri karanlığın ortasında söz vermişti. "Bir gece beni beklediğin sırada yere ineceğim, uçakta sana bir yer ayarlayacağız ve beraber tekrar havalanacağız. Hazırlan. Benimle birlikte uçmaya hazırlan."

Hep hazırdım ben. Elli yıldır bekliyordum. Arjantin Havayolları'nın posta binası tıpkı tarihi bir eser gibi hâlâ dimdik ayakta. Alan da yerinde duruyor ama orayı şimdi park yaptılar. Uçuş için uygun akşamlarda sandalyemi alıp o parkta oturuyorum. Gökyüzünü, bulutları, etrafı ve o eski alanı seyrediyorum. Gözlerim o iri iri harfleri arıyor; o akşam Patricio'yu beklerken duvara yazdığım o yazı artık solmuş. Gece uçuşlarında bindiği, uğurlu rakamı olan 11 numaralı, Laté 28 uçağını kutsadıktan sonra mavi boyayla yazmıştım. Yazdığım o dört kelimelik yazıyı rahatça seçebilmesini istemiştim. "Patricio, seni seviyorum. Baban". Bunun onun geri dönmesine yardımcı olmasını istiyordum. Çünkü bu yalnızca yine onun elinde olan bir şeydi; bahtsız çocuk. Kimbilir hangi hikâyede, hangi dünyada, hangi zamanda takılıp kalmıştı. Kim-

bilir yanındaki mektuplarda neler yazıyordu. Kimbilir kaç aşk cevapsız kalmış, kaç arkadaşlık bitmiş, kaç hikâye ya da masal, rüzgâra kapılıp silinmişti.

Ama Patricio dönecek. Bunu biliyorum.

Ve bekliyorum. Bu sandalyenin üzerinde, Arjantin'in yıldızlı gecesinde, sıcak esen rüzgârında.

II

Belki Patricio kaybolmuştur. Kaybolmuştur ve kendi de bilmiyordur. Hayatta değil de babasında kaybolmuştur. Belki sağdır, yaşıyordur. Belki bu büyük şehirde, ya da bir başkasında, herhangi bir evde oturuyordur. Belki yirmi yaşına gelmiş, sözlenmiş ve artık bir oğlu olmasının düşlerini kurmaya başlamıştır. Babasının, Tanrı'nın onu dünyaya gönderdiği yirmi yıl öncesinden bugüne dek her gün onu aradığını bilmiyordur. Onu dünyaya getiren adamın saçlarına artık ak düştüğünü de.

Babası Patricio'nun kendi vücudundan bir su damlası gibi çıkıp annesine gidiş anının her saniyesini hatırlıyordur. Federal başkentin en güzel parkı olan Palermo parkında, nemli havada, çimenlerin arasında yaşadığı o geceki mutluluğu unutmamıştır.

Birilerine yakalanacakları korkusunu duyduğu o anı, Laura Estrela'nın kısık iniltileriyle az

önce bir sevgiliyken artık müstakbel bir anne oluşunu hatırlıyordur. En azından hafızasında böyledir olanlar.

Raúl, ne zaman o parka gecenin o saatinde gitse, gözlerini kapatıp yirmi sene öncesini düşlüyordu. Aradan sanki yüz yıl geçmiş gibi, hayatını, bulunduğu yeri, etrafında olanları düşünüyordu. Gözlerini açtığı zaman karşısında Laura Estrela'yı görüyor ve o görüntü sanki şimşek çakmış gibi bir anda farklı hallere bürünüveriyordu.

Hafızası ona bunları hatırlatıyor ya da ona çeşitli oyunlar oynuyordu. Belki de o gece farkına varamadığı bir gerçeği anlatmaya çalışıyordu. Hafıza, tepkisiz değildir. Olaylar yaşanıp biter, geriye anılar kalır. Bu yalnızca bir sentezdir, net bir fotoğraf değil. Yalnızca bir oyundur, kâğıt üstündeki bir yazı değil. Bilinmeyen anlamlar çıkarmak için daha olgun ifadelere ihtiyaç duyan zaman, genellikle bir şeyleri parçalamak ya da bir araya getirmekle meşguldür. Hafıza aktiftir, yeni anlamlar üretir, yeni bilinmeyenler doğurur. Raúl'un "hafızanın zaman olduğunu" öğrenmesi için Aristo'nun felsefe çalışmalarını incelemesine ihtiyacı yoktu. Bunu gecenin taze havasını içine çekerken de fark edebiliyordu; gözlerini açmaya karar verdiği anla açtığı an arasında geçenin zaman olduğunu biliyordu. Dolu olan hafızadır, boş olansa gerçekler.

Anne adayı Laura Estrela heyecanlıydı; o "şey" henüz gelişmemişti ama zaman ona biçim verecekti. Şimdi olduğu gibi o zaman da bunu görememiş, anlayamamıştı. Kıvırcık saçlarının arasına çimenler dolmuş Laura Estrela. Gülerken bembeyaz dişleri görünüyordu. İşte Raúl bu nedenle gözlerini açmak istemiyordu. Bedeninde hissettiği ve kendisini tıpkı bir baş dönmesi gibi sarıp sarmalayan o tutku dolu anların hiçbir dakikasını kaybetmek istemiyordu.

Laura Estrela, onu birkaç hafta sonra üniversitenin kütüphanesinde bekliyordu. Raúl'un gelmesini, Marc Bloch'un *Tarihin Savunması* adlı kitabını açmasını, kelimelerin arasında kaybolurken bir eliyle kitabın sayfalarını çevirmesini diğer eliyle de kıvırcık saçlarını çekiştirmesini izlerdi. Kitapta yazılı olanlara kendini kaptırmasını bekler, ona hissettirmeden yaklaşıp Bloch'un düşüncelerinin arasına bir çocuk resmi bırakıverirdi.

Gülümseyen ama aynı zamanda gözünden bir damla yaş da süzülen sarı bir yıldız vardı. Sonra yeşil çimenlerin üstünde birbirine sarılmış iki kişi. Elindeki uçan balonu sımsıkı tutan ve havada asılı kalmış gibi duran kısa çoraplı bir çocuk. Çocuğun ağzından çıkan bir konuşma balonunun içine yazılmış, "Baba, seni seviyorum. Patricio" sözleri. Raúl hemen hareket etmedi. O anın ihtişamını yaşamak is-

tiyordu. O anı durdurmak, o kareyi dondurmak, Laura Estrela'nın bakışını tekrar görmek, hayal ettiği gülüşünü seyretmeye devam etmek istiyordu.

Fotoğrafı öpüyordu; gülerken ağlayan yıldızı öpüyordu; Arjantin akşamını, kendini ve Laura Estrela'yı öpüyordu; aşklarının yuvasını, mavi balonu ve Patricio'yu, hayalindeki Patricio'yu öpüyordu. Hayalindeki yüzünü, ellerini, kısa pantolonunu, saçlarını öpüyordu. Bir çocuğun hayalini öperken her şeyin yanlış ve hatalı olduğunu biliyordu. Laura Estrela'yla geçireceği zamanın hayal kurma zamanı olmadığını, korkunun ve kuşatmanın altında kaçma zamanı olduğunu biliyordu. O cehennemde yaşamını sürdürmek, birbirinin tersi olan iki güdünün, bencillikle umudun, arasında sıkışıp kalmak gibiydi.

Fotoğrafta öptüğü hayat, güvene kavuşmak umudu, düzgün bir hayatın yeniden kazanılması hayaline bir katkıydı. Ama bunu o gün gerçekleştirebileceğinden emin değildi. Laura Estrela'yla birlikte o gece, çimenlerin üzerinde bencilce bir isteğe bilinçsizce bırakmışlardı kendilerini. Ve şimdi bir can doğmuştu, korkunç bir risk taşıyan bir can. O sonsuz kışın soğuğunda bir başka varlığı da dondurmak üzere göze alınan risk.

Mutluydu ama bitkindi. Kafasındaki görün-

tüyü bozmamak için ağlamamaya çalışıyordu. Sonra başını çevirdi ve karşısında, Laura Estrela'nın gülümseyen yüzü yerine sessizce ağlayan yüzü belirdi.

Laura Estrela anlamıştı ve bu nedenle, belki de tam bu nedenle Patricio'yu mavi gökyüzünün altında yeşilliklerin üzerinde istemişti, rüzgârın onu alıp götürebilecek kadar hafif olduğunu hayal etmişti, onu bir erkek değil, bir insan gibi düşünmüştü. Gerçek görüntüde iki genç çimenlerin üstünde birbirlerine sarılmışlardı. Anılar değişkendir ama zamanın geri dönüşü yoktur çünkü kendince haklı sebepleri vardır. Bu yüzden Raúl o andaki davranışlarını hatırlamıyordu. Belki sarılmışlardı, belki de sarılmamışlardı. Sık sık birbirlerini tanımıyormuş gibi davranıyorlardı; bir gün birine bir şey olursa diğerine de olmasın diye.

Bir şeyler oldu da. Bir gün, nisan ayının sonlarına doğru Raúl merdivenlerde ayak sesleri duydu. Sabahın çok erken saatleriydi. Fısıltılar geliyordu. Sanki deprem olmuş gibi korkunç bir çatırtıyla biri tekmeleyerek açtı kapıyı. Polisler, onu tutuklayıp götürdüler. Kapıdan çıkarken bir an arkasına döndüğünde, aynı görüşleri paylaşan yan komşusunun, dostunun, kapalı perdenin arkasından onu izlediğini gördü. Laura Estrela'ya haber vermesini, buralardan gitmesini söylemesini, karnındaki Patricio'yu dü-

şünmesini, onu tanıdığını inkâr etmesini anlatmak istedi bakışlarıyla. O kısacık zamanda Ricardo'ya her şeyi anlatmayı başarmış mıydım acaba, diye düşündü.

Komutanın odasına çıkarıldı. İçinde oturacak bir yer bile olmayan bir hücreye kapatıldı. Ve sonra cehennem azabı başladı. Onu bir metrekarelik bir hücrede, tuğla üstünde dimdik ayakta tutuyorlardı. Duşun altına götürüp soğuk su damlalarını sırtına damlatıyorlardı. Her ne hikmetse her defasında birine elektrik verdikleri işkence odasını gösteriyorlardı sık sık. Ama aklında kalan en kötü olaylar bunlar değildi.

Gardiyanların gece oynadığı pingpong maçlarının sesi bugün bile aklından çıkmıyordu. Gardiyanlar, girişteki bir masada gece gündüz demeden pingpong maçları düzenliyordu. Raúl işkence gördüğü sırada aklını kaçırmamak için maçı takip etmeye çalışıyordu. Önceleri zıplayan topları, alınan sayıları takip etmekle yetiniyordu; sonraları işkenceci rakiplerden birini tutup ıslıkla tezahürat bile yapmaya başlamıştı. Raúl konuşmuyor, sessizliğiyle inandırıcı bir tablo çiziyordu. Aslında olup bitenlerle bir ilgisi yoktu, herhangi bir yere saldırı düzenlememiş, bildiri de dağıtmamıştı. Evet doğru, solcuydu ama bir lider değildi, kendini savaşta sanan bir asker de değildi. Sonuçta rütbesiz as-

kerlerle zaman kaybetmiyorlardı. Böylelikle aylar sonra onu serbest bıraktılar.

Bir sabah onu arabaya bindirip evine geri gönderdiler. Raúl'e sondan başa doğru izlediği yasaklı bir film gibi gelmişti bunlar. Tıpkı o nisan sabahındaki gibi kendini yatağında bulmuştu. Gerçekten gittiklerine emin olmadan uzunca bir süre kalkamadı yatağından. Sonra yavaşça hareket etti. Ricardo'yu aradı ama arkadaşı oradan taşınmıştı. Belki de Ricardo mesajımı yanlış anladı diye düşündü. Bu mesajın yalnızca kendisine yollandığını sanmış olabilirdi. Hemen evden fırlayıp şehrin dışına gitmesi, Laura Estrela'nın merdivenlerini tırmanıp onu kaçırması gerektiğini de anlamamış olabilirdi. Hem Laura Estrela'yı hem de Patricio'yu.

Aynı koşuya kendisi çıktı. Takip edilip edilmediğini anlamak için arkasına bakıp duruyordu. Ama bunu yapabilmek için koşusunu bölmesi gerekiyordu. Bütün büyük mağazalara girip çıktı. Ne haziran ayında doğmuş olması gereken çocuğu hakkında ne de Laura Estrela hakkında hiçbir şey öğrenemedi. Ekim ayıydı, yaza bir şey kalmamıştı.

Kadınının evine geldi, kapısını çaldı ama kapıyı açan, aynı üniversiteden başka bir arkadaşı oldu. Raúl, sessizce içeri girdi.

Arkadaşı, Laura Estrela'nın mayıs ayında tu-

tuklanıp götürüldüğünü söyledi. Arkadaşı o bağrışmalarla dolu sabah yaşananları, kapıdaki gözetleme deliğinden seyretmişti. Laura büyümüş karnını tutuyordu, doğmamış çocuğunun birkaç parça eşyası ile kendi kazaklarını ağzı açık bir çantanın içine tıkıştırmıştı. Arkadaşı, Laura Estrela'yı nereye götürdüklerini bilmiyordu, bir daha da hiç haber alınamamıştı ondan.

Laura Estrela'nın hayatı o sabah son bulmuştu. Hiç kimse bir daha onu görmemişti. Hiç kimse bir şey öğrenememişti. Yalnızca annesinin bir kuzeni, Laura Estrela'nın da diğerleriyle aynı kaderi paylaşmış olabileceğini, yani bir uçağa bindirilip denizin üstüne gelindiğinde aşağıya atılmış olabileceğini söylemişti. Bunu duyduğu an Raúl'un zihninde, Laura Estrela'nın denize düşerken havada asılı kalmış gibi duran görüntüsü belirdi.

Onu üniversitede gördüğü ilk günü hatırlıyordu. Ağlıyordu, ağlayan bir yıldıza benziyordu. Birinin cenazesinde sessizce ağlayan biri gibiydi. O gözyaşları sanki o gün için değil de bugün olanlar için süzülüyordu. Hayalinde onun gözyaşları vardı. Raúl denizin onu yuttuğunu biliyordu ve Patricio hakkında bir şeyler söyleyebilecek tek kişi de oydu.

Raúl yirmi yıl boyunca Patricio'yu aradı. Öğrenebildiği tek şey, oğlunun 25 Haziran 1978'de

dünyaya geldiğiydi. Bu, Arjantinlilerin iyi hatırladığı bir tarihti çünkü dünya kupasını kazanmışlardı, mutluluk sarhoşuydular ve bunu kutluyorlardı. Raúl için en zor olanı ise, Laura'nın o kutlamalar sırasında, havai fişek gürültüleri arasında acıyla haykırarak Patricio'yu doğuruyor olduğunu hayal etmekti. Belki o sırada gardiyanlar şerefe kadeh kaldırıyordu. Belki de hücrenin dışından bayraklarla donatılmış arabaların klakson sesleri, kutlama bağrışmaları duyulurken aynı anda, birazdan öldürülecek olan bir anneden yeni doğan çocuğu koparılıp alınıyordu.

Raúl o anın her şeyin sonu olduğunu düşünüyordu. Laura Estrela, doğurgan olduğu, bir hediye taşıyıcısı, öldürülecek bir Noel baba gibi görüldüğü için tutuklanmış olabilirdi. Tek işe yarar tarafı Patricio'yu doğuracak olmasıydı. Patricio da birilerini mutlu etmek için doğuyordu.

Raúl oğlunun ilk diş çıkarışını, okulunun ilk gününü, ilk hastalıklarını, oynadığı oyunları düşündükçe çıldıracak gibi oluyordu. Okumayı öğrenmesini, topa ilk vuruşunu, ailesiyle birlikte geçirdiği tatili, ailesiyle ilk yemeğini, yılbaşı kutlamalarını düşündükçe kötü oluyordu. Aklına bile getirmek istemediğiyse; Patricio'ya bir kötülük yapılması, sert davranılması durumunda elinden bir şey gelmemesiydi. Raúl oğlu hak-

kında gece parkta yaşananlar dışında hiçbir şey bilmiyordu. Onu kucaklayamamak, ona seslenememek, onu tanımamak deli ediyordu kendisini.

Yıllar yılı yüzlerce okulun önüne gidip onu bekledi. Önce ilkokulların önünde, sonra ortaokulların, sonra da liselerin önünde. Çocukların yürüyüş stiline bakıyordu; kendisine veya Laura Estrela'ya benzeyen biri var mı diye. Onların gülüşlerini dinliyor, ailelerine sarılışlarını seyrediyor, birlikte uzaklaşıp giderlerken arkalarından bakıyordu. Sona hep o kalıyordu, tek başına.

Bazı akşamlar, acısı yüreğinden taştığında arabasına atlayıp şehre inerken arkasında kalan ışıklı evlerin bir tanesinde Patricio'nun olduğunu düşünüyordu. Spor müsabakalarına, disko çıkışlarına gidiyordu. Gazeteye büyük boy bir ilan vermişti ama sadece iki tane talk show'a davet almıştı.

Bir gece, ağlamasını durduramadı. Kalbi şişmiş bir sünger gibiydi, beyni yerinden fırlayacaktı sanki. Oğlunun yokluğu dayanılmaz bir acıya dönüşmüştü. Laura Estrela'nın denizin dibinde kaybolmuş halini düşündü. Patricio'nun bir yerlerde haksızlığa uğramış olabileceğini düşündü. Değerli eşyalarının bulunduğu dolabı açtı. Sakladığı o resmi aradı. Bir gece sonra dışarı çıkıp uygun boş bir mekân buldu.

Eline fırçasını alıp gökyüzünün mavisi gibi mavi bir boyanın içine daldırdı. Bütün gücüyle "Patricio, seni seviyorum. Baban" diye yazdı.

Sonra gözlerini kapatıp derin bir nefes aldı. Anılarında kalan son nefesi.

III

Patricio belki bugün döner. Epeydir uzaklardaydı. Ne kadar olduğunu Tanrı bilir. Yola çıktı çünkü öğrenmek istiyordu, öğrendi çünkü kaçmak istiyordu. Büyük mekânlar gördü, sessizliğe gömüldü, gecenin bütünlüğü, rüzgârın güzelliği hoşuna gitti. Kendini ararken olgunlaştı.

On sekiz yaşına geldiğinde, bir öğlen yemeği sırasında basit ama onun için anlamı büyük olan bir söz söyledi. Çorba tabağından başını kaldırmadan: "Ben gidiyorum" dedi. Kulelerin yıkıldığı gün durup dururken bir söz söylemişti: "Şimdi Babil'i yeniden inşa edecekler." Bütün gece sırf bu cümleyi tartışmak için oturduk. Korkunç bir gündü; korkunç ve destansı bir gün. Dünya, gözlerimizin önünde, bilinmeyene doğru gidiyordu.

Biz Arjantinliler bin kez yıkıldıysak, bin kez de yeniden ayağa kalktık. Bizler melankolik insanlarız, tarih boyunca maruz kaldığımız bun-

ca olaydan sonra tango bize gerçekten çok yakışır. Diktatörler halk ayaklanmasının muhteşem coşkusundan değil, yorgunluktan tükenip gitti. Kaybolup gidenlerin, yaşanan trajedilerin çokluğu ailelere, meslek sahiplerine ağır geldi. Evlerinden ayrılmak zorunda kalmayanlar bile yaşanan bu dehşete çok yakından tanık oldu. Damarlarımızda İtalyan, İspanyol, Alman ve Amerikan kanı dolaşır; tarihimiz yokluklarla, ansızın yaşanan düşüşlerle, kalıcı korkularla yazılmıştır.

İki bin metre boyunda bir ip üstüne sırayla dizilmiş ip cambazlarının oluşturduğu bir topluluz biz. Altımızda bizi kucaklayan, yutan, köpük köpük kabaran bir deniz var.

Astor Piazzola hayatımızın ağır topu. Rock bize göre değil. "Oblivión"un en sevilen şarkılardan biri olması rastlantı sanılmasın. Biz mevsimleri unutmak için yaşıyoruz. Hapishaneleri, hacizleri, işkencecileri, Videla'yı, Peron'u unutmak için. Malvinas'ı, Menem'i, Cavallo'yu, De La Rua'yı. Bankalarımız kapalı, evlatlarımız her an açlıktan ölebilir.

Biz büyük olayların ülkesiyiz, burası şairlerin, hayalperestlerin diyarı; yazarların, istatistikçilerin değil. Biz Borges'iz, Fukuyama değil. Maradona'yız, Beckenbauer değil. Ama incecik bir dal gibi de kırılganız.

Ve bu akşam, dünya gözümüzün önünde

parçalanıp giderken sana bakıyorum da Patricio, galiba senin geleceğin de bizim geçmişimizden pek farklı olmayacak. Ve bu galiba benim suçum, benim dikkatsizliğim.

Hapisten çıkan arkadaşlarımı, hapse giriş nedenlerini bile bilmeden kucakladığım, onlara sımsıkı sarıldığım sırada, dünya değişmişti. Sana verilebilecek her şeyi verdim çünkü zamanında benim olmamıştı. Senden biraz uzak durmalıydım, fikirlerimi senden saklamak zorundaydım, ama diğerlerinin cesaretlendirmesi karşısında bunları saklasam utanç duyacaktım.

Annen ve ben, gençliğimizi yaşayamadık, Patricio. Önce çocuktuk sonra bir baktık, kırk yaşına gelmişiz. Arası upuzun bir kış. Gençken de gün yüzü görmedik. Elde edebildiğim ne varsa hepsini sana vermeye çalışmıştım. Mutlu olmanı, şaşırıp sevinmeni, isteklerini karşılayabilmeyi, her şeyinin tam olmasını istiyordum. Ama seni böyle kaybettim işte. Seni o çorba tabağının başına elimle getirdim. Usulca "Ben gidiyorum" derken gözlerimizin içine bakmanı engellemek için hayalimde yüzünün önüne görünmez bir el tutmaya çalışmıştım. Sonra uzun bir sessizlik olmuştu. O zaman anladık söylediğin sözün bir çığ gibi olduğunu. Düşünüp taşınmış, kararını vermiştin. O iki kelime, ortak yaşantımızın son sözüydü. Bir başka düşüşün ifa-

desiydi. Elinde bir şeylerin vardı ama bunların bir anlamı yoktu.

Aslında biz Batılılar da, tıpkı Arjantinliler gibi, çok şeyimiz varmış gibi davranıyoruz. Evlerimiz, arabalarımız, restoranlarımız, elbiselerimiz, cep telefonlarımız, tatillerimiz var. Başkalarında olmayan pek çok şey bizde mutlaka vardır. Ama işte bu sahip olduklarımız yüzünden, bir sürü şeyden korkarız. Elde ettiklerimizden korkarız, bizden farklı olanlardan korkarız, ucu kırılgan sosyal yaşantımıza dokunabilecek güçlü dini yaptırımlardan korkarız. Günü yaşayan çağdaş ödlekleriz biz. Hiçbir şeyden emin değiliz. Dünyaya iyimser gözlerle bakmamızı sağlayan bilim bile bugün, kendi ahlakının sıkıntılı soruları karşısında çuvallıyor. Başka hayatlar, bambaşka bir doğa yaratmak doğru mu? Taklit ederek kendini Tanrı gibi hissetmek doğru mu?

Şöyle emredilmişti: "Denizdeki balığa, gökyüzündeki kuşa, yeryüzünde yaşayan her canlıya hâkjim olunuz." Tanrı'nın bir temsilcisi gibi çalışmaya ama O'nun gücünü ve hâkimiyetini üzerinizde hissetmeye devam ediniz, denmişti. "Tanrı'cılık oynayın" değil.

Ve bizler, bu zengin dünyanın insanları, on yıl boyunca bir vadinin tepesine ulaşmak için çabalayıp durduk. Bize zor bir tırmanış gibi geliyor ama verdiğimiz mücadelede, geride bı-

raktıklarımızı hatırlamakta, kendi adımlarımızın izlerini görmekte zorlanıyoruz. Böyle çabalarken hafızamızda yer alan hataları, yaşanan felaketlerin anlamını unuttuk gitti. Geriye dönüş yolu için bırakmamız gereken işaretleri bile bırakamıyoruz. İleriye bakarsak, kendimizi kaybetmiş hissediyoruz. İlk defa kayboluyoruz. Zengin ama pusulası olmayan denizciler gibiyiz.

O tepenin üzerinde gülmemiz için çelişkili de olsa birçok nedenimiz vardı. Bir zamanlar diktatörler vardı şimdi parlamenterlerimiz var; işkencecilerin yerini okullar aldı. O büyük koşuda yanlış fikirlere de kapıldık, nefret duvarlarına da tosladık. Ama şimdi bile nereye gideceğimizi bilemiyoruz. Bu bizim kötü kaderimiz. Hayatımız uzun ama hiçbir anlamı yok.

O kulelerin yıkılması, Tanrı'nın adını kullanarak cinayet işleyen o barbarların her dinden binlerce insanı öldürmesi, bütün bunlar korkularımızın gerçek olmasından başka bir şey değil. Yanmakla paramparça olmak arasında bir seçim yapan ve kendini boşluğa bırakan insanları televizyonda seyretmek zorunda kalmak, tereyağı gibi eriyen modernizmin o muhteşem tapınaklarında mahsur kalmak, kontrol edilmesi güç bir farklılığın verdiği acı nefesimizi kesmişti. Hepsi aynı anda tezahür ediyordu, bütün korkularımız.

"Şimdi Babil'i yeniden inşa edecekler." Patricio sen neyi kastediyordun? Bütün gece bunu konuşmuştuk. Teolojik çalışmaların seni Babil'in dünyasına daldırdı. İnsanlığın binlerce yıldır sorguladığı Yaratılış hakkındaki bu kısacık sözle sen, Tanrı Babil'i yok etti çünkü birlikte olmanın yarattığı kibrin panzehiri olan farklılığı seviyordu, demek istemiştin. İnsanlar Şinar Ülkesi'nde bir araya gelip birbirlerine şöyle demişti: "Gelin, bir kule ve bir şehir inşa edelim. Öyle bir kule olsun ki, tepesi gökyüzüne değsin. Dünya üzerinde birbirimizden ayrılıp dağılmamak için ona bir de ad takalım." Hegel'in bir sözü demiştin Patricio, "onu başlangıç yapan, sondur." Ve o kulenin insanlar tarafından beraberce inşa edildiğini söylemiştin.

O muhteşem, yüksek kule birlikteliğe duyulan özlemi simgeliyordu. Ama bu Tanrı'nın hiç de hoşuna gitmedi. Kızmamıştı ama zaman zaman şöyle buyuruyordu: "Artık aşağı inelim ve lisanlarını birbirinden ayıralım çünkü nasıl olsa birbirlerinin dilinden anlamıyorlar." "Onun için oraya Babil demişler, çünkü Tanrı insanların konuştuğu dilleri orada ayırmış ve onları yeryüzünün dört bir yanına oradan dağıtmış."

İşte bundan korkuyordun, Patricio. Katiller ve kurbanlar artık aynı yerde toplanmıyor, hepsinin kendi seçtiği ya da ona biçilen bir rolü var. Ama korkuyorsun; birilerinin o kuleyi tekrar in-

şa etmek isteyeceğinden, kendi lisanları, kendi dinleri ya da üstün gördükleri uygarlıkları adına, onları birleştiren gerçek gücün bütünlüğü uğruna, insanlığa çağrıda bulunmak isteyeceğinden korkuyorsun. Yeni Babil'i bir zamanların kanlı savaşlarının sonucu gibi görüyorsun çünkü insanlar zaten bölünmüş ve onları tekrar tek bir din ya da tek bir medeniyet altında toplamak "lisanların kargaşasını" inkâr etmek olur. Senin garip din anlayışına göre bu, Tanrı'nın bir lütfu gibi görünüyor. O nedenle gittin. O farklılığı aramak, öğrenmek için. Zengin ama boş hayatına bir anlam kazandırmak için; "Ben gidiyorum" dedin ve gittin. Seninle birlikte ben de bu sözü söylemek isterdim Patricio. Seninle birlikte okyanusları aşmak, yıldızları paylaşarak uyumak isterdim. Değişik ve garip dualarına eşlik etmek, büründüğün sessizlikleri dinlemek isterdim. Doğmayı kendin seçmedin belki ama yaşamayı seçtin. Birincisi bir armağan ya da istenmeyen, kötü bir kaderdi. İkincisiyse bir strateji, bir deneyim, bir yolculuktu. O "ben gidiyorum" cümlesi senin yolculuğunun manifestosu, hayatının pusulasıydı. Sensiz geçen yıllarda ne yaşadığını bilmiyorum. Yalnızca yazdığın bir mektuptan tanıyorum seni, "hayatının yazını" kış başlamadan yaşamak istiyordun.

Belki sen benim olmayı başaramadığım halimdin. Sana hediye edebildiğim şeylerden do-

layı değil, kendi çabanla sahip olabildiklerin sayesinde.

Dün, telefon edip "Yarın geliyorum" dedin bize. Evi nasıl toplayacağımızı, seni karşılamak için ne giyeceğimizi bilemedik. Sen de bizim boş Arjantinlilerimizden biri oldun. Anlamlı ama boş. Ve şimdi dönüyorsun. Senin beni küçükken beklediğin gibi şimdi de ben seni bekliyorum. O bildiğin, gördüğün, tanıdığın, anladığın halimde. Ve işte bu yüzden gittiğin gece yalnız ve ümitsiz bir halde yazdığım bir cümleyi görmeni istiyorum: "Patricio, seni seviyorum. Baban" diye yazmıştım, seni durdurabilirim, geri dönmeni sağlayabilirim umuduyla. Hata etmişim, anlayamamışım. Yaz mevsimini tattın sen, şimdi bizi de ısıt.

IV

Patricio galiba bu penaltı vuruşunu kaçırmayacak. Kalenin karşısında durmuş, bir aslanın bir ceylana baktığı gibi bakıyor topa. Taraftarlar nefesini tutmuş bekliyor. Zaman durmuş sanki; inanılmaz bir sessizlik var. Rakibinin çevikliğini, ustalığını, zekâsını tartıyor. Biri kazanacak diğeri kaybedecek. Uzun bir hikâyenin sonu. Yüzlerce insanla birlikte anılacak bir destan, bir kahramanlık, bir hayat, bir şampiyonluk hikâyesi.

Bu penaltı, finalin sonucunu belirleyecek. Orgazm ya da son nefes gibi bir şey. Bir anda olup bitecek. Her şey bu karar anına, dinamiğin ve kabiliyetin kesiştiği noktaya bağlı. Birçok şey Patricio'nun vuruşu nasıl kullanacağına bağlı; uygun bir falsoyla vurmasına, gücünü ne çok fazla ne de çok az, kararında kullanmasına, bir bütünlük oluşturup sahip olduklarını değerlendirmesine. Ama asıl önemlisi, Patricio'nun topu

en doğru yere, en uygun noktaya gönderip gönderemeyeceği; rakip kalecinin de koruduğu kalede kendine iyi bir nokta seçip seçmeyeceği.

Bir numaralı formanın sahibi ufaklığın yorgun olup olmaması, reflekslerinin hızı, topu yakalamak için ayaklarını yerden kestiği andaki esnekliği ve kararlılığı da önemli. O da benim Patricio'mu dikkatle süzmekte. Bakışlarından, ne tarafa atlaması gerektiğini kestirmeye çalışıyor. Kulakları sağır edici bir uğultunun ortasında ellerini kaldırıp havaya, olabildiğince yükseğe, durmuş gibi görünen zamanın, seyircilerin bakışlarının ötesine sıçrayacağı, iki genç insanın kaderinin belirleneceği anın sonrasına dair hesaplar yapıyor.

Gözümü onlardan ayıramıyorum. 14 yaşında, etine dolgun iki çocuk. Bu zamanda garip. Burada, Buenos Aires'te fazla gıda yoktur, olan da herkese yetmez. Herkesin, eline silah almış bir akrabası olsa da, savaş buralara uğramamıştır. 19'uncu yüzyılın başlarında buraya gelen Alman çocukları birlikte yolculuk ettikleri Polonyalı çocukları düşman gibi görürler, o kadar. Burada sürgünden gelen düşmanların, dedikodu ve ters bakışların yol açtığı daha küçük çaplı bir savaş sürüyor. Perón Hanım bize, yakında bir şeylerin değişeceğine dair söz verdiği halde gıdamız hâlâ kıt. Perón Hanım ya farkında değil ya da yalan söylemeyi beceremiyor.

Patricio'ya iyi baktım. Kuvvetli ve sağlıklı bir çocuk olarak büyüdü. Yalnızca yıllardır yenisini alamadığım kıyafetlerimden değil birçok şeyden fedakârlık ettim. İleriyi görerek başka çocuk yapmaktan vazgeçtim. Aslanımın doğumundan sonra zavallı karım da bu fikrimi kabul etti. Her şey, benim soyumu devam ettirecek vârisim, "Arjantin kralı" içindi. Anlaşmamıza sadık kaldık. Başka çocuğa gerek duymadık. Bizim için varsa yoksa Patricio'ydu.

Susana'nın hastalanmasıyla, küçük oğlumun ve ölmek üzere olan bir annenin sorumluluğu yüklendi omuzlarıma. Dünyam yıkılmıştı ama Patricio'nun önünde asla ağlamadım. Patricio'nun, zayıf olduğumu öğrenmesini istemiyordum. Bir kuş gibi kanadı kırılırdı. Banyoya girip oturuyor, kolumu havlu askısına dayayarak ağlıyordum. Bir tek orada ağlayabiliyordum. Yalnız ve şaşkın bir adamın ağlamasıydı bu. Susana'dan çok, aslında belki de kendim için ağlıyordum. Patricio'yu istediğim gibi büyütmekte başarılı olabilecek miydim, buna ağlıyordum. Belki bir baba, bir anne veya bir kardeş gibi olamayacaktım. Ama Patricio'nun buna ihtiyacı vardı ve başarmak zorundaydım.

1954 yılının yılbaşı günü öğleden sonra Susana aramızdan ayrıldı. O sırada Patricio dışarıda top oynuyordu. Susana arkamda hareket-

siz bir halde yatarken ben pencereden Patricio'yu seyrediyordum. Susana'nın elleri soğumuştu. Bir elimle o buz gibi elleri tutarken diğeri ile Patricio'yu attığı güzel paslar için tebrik ediyordum. Patricio gol attıkça pencereye bakıyordu. Benim orada olduğumu ve onu seyrettiğimi biliyordu. Perdeleri iyice açmış, cama yaslanmış, kendimi kaybetmiştim. Sahada onunla birlikte koşuyordum; onun gözetmeni, yardımcısı, akıl hocasıydım. Dinlendiği sırada, terinin bir damlası, ayakkabısının bağcığıydım.

O gece onu bir arkadaşına gönderdim. Annesinin öldüğünü ve onu götürdüklerini ertesi gün haber verdim. İkimiz de bu durumu olgunlukla karşılayacak, ağlamayacak ve hiçbir alışkanlığımızı değiştirmeyecektik. Bana tamam dedikten sonra banyoya kapandı. İkimiz de aynıydık.

Muhteşem top oynuyor. Futbol yalnızca onun değil benim de tutkum. Pazar günleri maça götürüyorum onu. Erkenden kalkıp kahvaltısını hazırlıyorum. Ödevlerini bitirdikten sonra çıkıp maça gidiyoruz. Patricio ne biliyorsa anlatmasını, her şeyi ama her şeyi anlatmasını istiyorum.

Bütün oyuncuları tanıyor, numaralarını, hayat hikâyelerini, yeteneklerini, taktiklerini, maçların sonuçlarını ve lig takvimini biliyor. Bir masalmış, gerçekdışı bir dünyaymış gibi an-

latıyor. Bütün bunları kendi de yaşayabilir. O dakikaları, hayatının en mutlu anları gibi görüyor. Anlatıyor, açıklıyor ve bana öğretiyor. O sırada rollerimiz değişiyor sanki; o benim babam oluyor, ben onun oğlu.

Patricio bir Boca Juniors hastası. Ben de öyle. Öğleden sonra bayrağımızı kapıp gururla ve heyecanla çıkıyoruz evden. Yalnızca pazar günleri, üç saatliğine, azgın bir nehir gibi kendimizi kaybediyor, engelleri yıkıp geçiyoruz. Akşamları tezahüratlardan, bağırış çağırışlardan sonuç çıkaracak kadar tecrübeli kadınlar, maçların skorunu tahmin edebiliyor. İlerleyen günlerde kocalarının ve çocuklarının morali nasıl olacak bunu biliyorlar.

Patricio'nun futbola olan yeteneği Tanrı vergisi. Rüya gibi top oynuyor. Topu kime, nasıl, nereye isterse gönderiyor. Başı dik, zarif bir koşusu var, seyretmesi çok hoş. Hele bir bakışı var. Bunları belki de sadece ben babası, antrenörü ve destekçisi olarak bir tek ben görüyorum. Kaçan bir hayvan gibi bir bakışı var. Oyunundan öyle emin ki, gözlerinden korku saçıyor.

Takım arkadaşları sıkıştıkları anda topu ona atıyorlar. Ve benim aslanım onları hayal kırıklığına uğratmıyor. Bir keresinde kaç top kaptırdığını, kaç pas hatası yaptığını, kaç gol kaçırdığını not etmem için elime kâğıt kalem tutuşturmuştu. O kâğıt, üzerinde hiçbir işaret olmadan,

mutfak duvarında asılı duruyor. Ya ben bir hatasını görmedim ya da o hiç hata yapmadı.

Mahallenin yıldızıdır. Onun sayesinde ben de bir yıldızım. Berber dükkânım, Barrio'lu erkeklerin uğrak yeri; Patricio hakkında her şeyi bilmek istiyorlar, hastalanıp hastalanmadığını merak ediyorlar, yolda keyifsiz görmüşlerse nedenini soruyorlar.

Bizim için Boca'da futbol her şeydir. Belki başka bir eğlencemiz olmadığından. Okulu bıraktım; elime kalem yerine makas aldım çünkü ders çalışmak faydasızdı. Önemli olan, insanın bir işinin olmasıdır. Zaten dünyaya çok az kişi yön veriyor. Bırakalım versinler. Herkesin görevi belli. Nasıl olsa Başkan ve Evita Hanım bizi düşünüyor, o halde biz de işimizi, evimizi ve futbolu düşünebiliriz. Bu üç önemli kavramın sıralaması, kişiden kişiye değişiklik gösterebilir. Bar sahibi Rodrigo için yalnızca futbol vardır. Bazen bar kalabalıkken herkesi susturup bir orkestra şefi gibi tekdüze konuşmalarına başlar. Boca'nın 40'lı yıllardaki halini anlatır. Hiç konuşulmamış gibi kalecilerden, defanstan, sağ ve sol kanatlardan söz eder, sonunda da forvetlerle konuşmasını bitirir. Futbol tutkunlarının bilgisini ölçmek için yılları ya da takımları karıştırmış gibi yapar. Konuşmasına her zaman Barrio'nun sosyal hayatındaki en önemli anısıyla başlar.

Gurur duyulan bir köşede, yazarkasasının

bulunduğu duvarın arkasında bizim çocukların fotoğrafı asılıdır. Patricio fotoğrafta ortada duruyor. Fotoğraf çektirirken daha havalı görünmek için o da benim yaptığım gibi saçlarına briyantin sürmüştü. Diğerleri de hevesli ve değerli gençlere benziyor. Fotoğrafa iyice bakarsanız Patricio sanki fotomontajla oraya konmuş gibi hemen göze çarpar. O garip fotoğraf onun farklılığını ortaya çıkarır.

Patricio'nun elinden tutup şehre indiğimizde herkes bizi saygı ve sevgiyle selamlar. Yanımızdan her geçenin bize söyleyeceği ya da anlatacağı bir şeyler mutlaka vardır.

Patricio cevap vermeye hazır ama çekingen biridir. Gollerini anlatmaya başladığı zaman insanlar etrafına toplanır. İşte benim en gururlandığım ve yaşamaya değer bulduğum anlar o anlardır.

Her cumartesi bütün mahalle maça gelir. Herkesin üstünde mavi bir şeyler olur, gençler liginin birincisi takımımızla gurur duyar. Bu takım, gerçekleştirmek istenilen veya gerçekleştirilemeyen hayallerin simgesidir. Futbolcular iyi oynarsa bu kesinlikle babaların soyundan kaynaklanıyordur; başarı, babaların verdiği terbiyenin, onların kanını taşımanın sonucunda elde edilmiştir. Bu çocuklar hataların intikamını alır, ümitsizlikleri, hayal kırıklıklarını giderir, yalnız hayatlara anlam katar.

Patricio istediğim gibi futbol oynamasaydı, ayaklarına hâkim, yetenekli bir çocuk olmasaydı, işte o zaman kendimi gerçekten boş bir çuval gibi hissederdim. Bu çocuklar aynı zamanda Barrio'nun adını kurtarıyor. Fakiriz ama güçlüyüz. Öyle gerektiği için güçlüyüz, yoksa kimseyi rahatsız ettiğimiz yok. Ama nihayet gurur duyacağımız bir özelliğimiz var; biz en iyiyiz. Evlerimiz, arabalarımız dökülüyor ama çocuklarımız birer şampiyon.

Şehrin bütün takımlarıyla karşılaştılar. Şimdi finalde en zorlu rakiple karşılaşacaklar. Tıpkı bir masal ya da destan gibi. Federal başkentin en zenginleriyle biz, yani en fakirleri karşı karşıyayız. Yalnızca zengin değiller, bizden çok daha fazlasına sahipler. Bu konuda onlar şimdiden şampiyon. Ama sahada her şey farklı. Her şeyleri mükemmel; masörlerinin çantasının üzerinde bile takımın adı yazılı. İlk karşılaşma onların sahasında oynanmış ve maç berabere bitmişti. Golümüzü tabii ki Patricio atmıştı.

Polisin oğlu Juan orta sahadan Patricio'ya bir pas atmış, o da rakibinin üzerinden yükselerek topu göğsüyle önüne indirmiş ve daha yere değmeden ölümcül bir şut çekmişti. Harikaydı! Bizimkiler şapkalarını havaya fırlatırken karşı tarafın seyircileri bile bizi alkışlamak zorunda kalmıştı.

O günden bugüne bir hafta geçti. Takım kontrol edilemeyen ve sürekli yükselen bir gerginlik içinde, kendini her şeyiyle bu maça verdi. Kadınlar evde takımın bayraklarını, çocuklara maç şortları dikmiş, öğretmenler okulda şampiyonların adlarını öğretmiş, barmen Rodrigo, üzerinde takımın adı yazılı çantalar hazırlamak için para vermişti. Diğer takımdan aşağı kalalım istemiyorduk.

Akşamları Boca meydanında toplanıp akla hayale sığmayan, faydalı olacağı şüpheli fikirler üretiyorlardı. Herkesin gizli taktikleri, söyleyecek bir şeyleri vardı. Patricio'yu bu gerilimden uzak tutmaya çalışıyordum. Beraber sahaya gidiyorduk, ona büyük dedelerinin İspanya'dan buraya nasıl geldiklerini, ailemizin hikâyesini anlatıyordum. Sahada yalnız olmadığını, damarlarında acı, keder, umut taşıyarak akan bu kanın nerelere uzandığını, bir baskı yapmadan, tarihi bilgilerle harmanlayarak anlatıyordum. Küçük Patricio hepimizi kurtarmak zorundaydı.

Ona bunları büyük bir dikkatle, sözü maça getirmeden anlatıyordum. Buraya, beyaz çizgili toprak sahalara gelene kadar hangi yollardan geçildiğini, kaç okyanus aşıldığını bilmesini ve kendisiyle gurur duymasını istiyordum.

Geceleri herkes bu maçın ne kadar zorlu olacağını düşünüyordu. Pencereden bakıldı-

ğında birçok evin ışığının yandığı görülüyordu; meydanda konuşuluyor, hayaller kuruluyor ve fikir alışverişinde bulunuluyordu. Karanlıkta Patricio'nun odasına girdiğimde gözlerinin akının parladığını görünce onun da uyumadığını anlıyordum. O da, o günü, final maçını düşünüyordu.

Rakibimiz hem zengin hem de güçlüydü. Maçta henüz gol olmamıştı. Patricio üst üste şutlar çekiyor ama kaleci hepsini kurtarıyordu. Yılan gibiydi, zeki bir çocuk olduğu görülüyordu. Çok iyi pozisyon alıyor, hisleri ve güdüleriyle hareket ediyordu. Adı Osvaldo idi, soyadını da hatırlıyorum çünkü zengin anne ve babası ona soyadıyla tezahürat yapıyordu: "Aferin Soriano".

Son dakikalarda Patricio birden sihirbaz gibi rakibini bir çalımla atlatıp sahanın ortasına doğru ilerlemeye başladı. Seyirciler bu çılgın koşu karşısında delirmiş gibiydi; haykırışlarıyla Patricio'yu sanki arkasından itiyor gibiydiler. Patricio kalesinden ayrılan Osvaldo'ya doğru aşırtma bir top attı. Ayağından fırlayan ve kaleciyi sıyırarak geçen top filelerle buluşmaya giderken Patricio da donup kalmış ve bu anı seyretmişti. Bir saniye sonra şampiyon oluyorduk, sevinçten çılgına dönmüştük.

Ama tam o anda sevimsiz, sırık gibi kaptanları kale çizgisinin tam üstünde beliriverdi. Os-

valdo'yu alay edercesine sıyırıp geçen topu eliyle durdurmayı başardı. Hakemin düdüğü, hayal kırıklığı çığlıklarını susturmuş ve onları rahatlatmıştı.

Patricio her şeyin omuzlarında olduğunu biliyordu. Korku dolu bakışlarla gözlerimi aradı. Ona gülümseyerek başarabileceğini işaret ettim. Herkes bana ve ona bakıyordu. O vuruşu beraber yapıyorduk sanki. Beraber gol atacaktık ya da atamayacaktık. Dostlarımıza mutluluk ya da üzüntüyü birlikte tattıracaktık. Yalnızca biz varız Patricio. Biz, yalnızca biz.

İnanılmaz bir sessizlik vardı. Bana sonsuzlukmuş gibi göründü. Arkadaşlarımın yüzlerine bakıyordum, hepsinde korku ve endişe vardı. Basit hayatımız için son derece önemli bir andı. Gurur ve itibar taşıyan saniyelerdi bunlar. Berberler, hamallar, kunduracılar, barmenler ilk kez aynı şey için heyecanlanıyordu. Bütün yük o çocuğun sırtındaydı. Göçmen atalarının çektiği azaplar, babasının yalnızlığı, bizim için sosyal bir devrim gibi görünen bu maçta her şey benim saçları briyantinli meleğimin omuzlarına binmişti. Topu yavaşça yerine koydu. Osvaldo'ya baktı. Osvaldo da ona bakıyordu. Birbirleri için şanssızlık dilemiyorlardı. İkisi de arkadaştı ama o an, korkunç bir kahramanlık sınavından geçiyorlardı.

Osvaldo, Patricio'yu sinirlendirmiyordu. Dü-

rüst bir çocuktu. Benim aslanımın hareketlerini tahmin edebildiği gibi, hayallerini de biliyordu. Patricio gerildi, sonra sakin adımlarla koşmaya başladı. Tanrım, ne olur gol olsun.

İşte tam o anda, Osvaldo hangi yöne atlayacağına karar vermeye çalışırken, oğlumdan beklentilerimin neler olduğunu anladım. Beynimde çakan bir şimşek gibi o anda fark ettim. O vuruştan sonra ne olursa olsun, ister sevinç yaşayalım ister gözyaşı dökelim, o gece elime boyayı alıp Boca'nın merkezinde bir duvar aramaya çıkacaktım. Patricio o topa vururken postaneden bakıldığında hâlâ görünen o yazıyı yazmaya karar vermiştim. O masalsı günün gerçek kelimelerini:

"Patricio, seni seviyorum. Baban".

V

Belki Patricio bir çocuktur, ya da bir yeniyetmedir. Yarı çocuk, yarı yetişkindir. Hiç kimsenin tehlikeli, hiçbir şeyin sonsuz olmadığını sandığı bir dünyaya dalıp insanlara ve eşyalara olan bakış açısının, isteklerinin, vücudunun değiştiğini hissediyor. Bütün bu değişimler hoşuna gidiyor mu, bilmiyor. Bazen annesinin hayalini kuruyor ama garip hayaller bunlar, sanki ona dokunmak istermiş gibi bir hali var. Uyandığı zaman utanç duyarak beğenmediği bu hayalleri aklından siliyor ama vücudunun farklı yönlere doğru gittiğini biliyor. Ders çalışırken penceresinden gökyüzüne bakıp gökyüzünü alt etmenin imkânsız olduğunu düşünüyor ve hayaller kuruyor. "Askerler" diyor önünde açık duran Latince kitabı; yazdığı şiirleri başkalarına göndermek istemiyor çünkü karşılık olarak onlar da kendi şiirlerini yollayabilir. Oysa o, melankolik şiirleriyle yol almak istiyor bu dünyada.

Her şeyden önce karşılığını almak istiyor. Diğer arkadaşlarının dünyalarını görmek ve bu tedirginliğin, bu değişimin yalnızca kendisinde olup olmadığını anlamak istiyor. Patricio çok başarılı bir öğrenci, her şeyi biliyor. Kötü bir öğrenci olmak istemiyor ama gerekenden fazlasını da yapmıyor, yalnızca iyi olmak yetiyor ona. Tarihi ve Latince'yi seviyor. Olayların köküne inmekten hoşlanıyor. Patricio'nun hayatında tabii ki gökyüzü de var. Umutlarının ve rüyalarının mekânı. Ama toprak da var, hem de ayaklarını basmak zorunda olduğu çok miktarda toprak.

Küçükken, annesi odasının ışığını söndürdüğünde kendini korkunç ve olağanüstü bir şekilde yalnız hissederdi. Tam uykuya dalacakken aklına cevabı zor, sonuca erişilmesi zor sorular gelirdi. Gerçek görüntüsünden ayrılarak karşısındaki aynanın içine dalardı. Ruhunun başka bir bedene, Çinli bir çocuğun ya da bir fakirin bedenine girdiğini düşlerdi. Bunların açıklanamayacak şeyler olduğunun farkındaydı, kendini Tanrı ya da dünyanın hâkimi olarak hayal ederdi. Hayatının baharında olanlar için kabul edilebilir şeyler değildi bunlar. Patricio o yaştaki bir çocuk için, fazlasıyla bilinçli ve gururluydu. Biliyordu, hayattaki yerinin ve öneminin farkındaydı, öğrenmeye devam etmek istiyordu. Kendisini çocuk gibi hissetmesine yol açan var-

lığının başka biri gibi olmaması ona çok aptalca geliyordu. İşte o zaman Patricio kendinden kopup uçmaya başlıyordu. Kendini görünmez hissediyordu, başkalarının evine girip, onların konuştuklarını dinlemeyi, çocukların odalarındaki lamba söndürüldükten sonra ruhlarının uçuşunu seyretmeyi hayal ediyordu. Birbirini tanımayan, yaptıkları şeyden utanmayan, vücudu olmayan birçok çocuk.

Patricio'nun aklını başından alan bir sevgilisi vardı. İlkokul öğrencisi bir kız. Çok güzel mavi bir kurdelesi ve bembeyaz bir önlüğü olan, başka bir sınıfta okuyan bir öğrenci. Çılgınca âşıktı o kıza, okuldan çıkışında durur onu seyrederdi. Diğer arkadaşları okulun kapısında birbirlerini itip çığlık çığlığa bağrışırken o böyle şeyler yapmazdı. Durur, başını kaldırır, bakardı. Ona bakmak, o muhteşem, kaotik, şiirsel ve aklını başından alıcı hareketleri görebilmek için yüz seksen derece dönmesi gerekirdi.

Aynı hisse, teyzesiyle beraber annesini karşılamak için gittiği istasyonda da kapılırdı. Harika bir oyundu bu. Biraz tahmin etmek ve biraz da seçmek gerekiyordu. İnsanlarla oynanan bir piyango gibiydi; annesini ilk gören o olmak istiyordu. Sırf bu yüzden onun hareketlerini çok iyi çalışmıştı. Raylara fazla yaklaşmazdı. Şansı ya da önsezileri üzerine bahse girmezdi. Annesi ilk vagondan inmiş ama onu görememişse

kendini bir solucan gibi hissederdi. Bir gün değişik bir taktik geldi aklına. En uca gidip tren gelince peron boyunca koşmayı düşündü. Annesinin renkli çoraplı bacaklarına sarılmak, onun heyecanlı nefesini hissetmek; annesini, parmağına taktığı yüzük, siyah beyaz ayakkabıları, iki küçük dili iterek açılan çantası gibi yalnızca kendisinin bildiği işaretlere bakarak bulmak çok hoşuna gidiyordu. Lokomotifin yüksekliğine erişip rengârenk giysili insanların arasından annesinin yüzünü, gülüşünü seçmeye çalışmak ise daha zor ve daha heyecan verici geliyordu ona. Ama Patricio böyle bir şey yapmayacağını biliyordu. Kendini tanıyordu o. Düşüncesi bile yetiyordu. Kahramanca olurdu belki ama çekingenliğine yakışmazdı.

Hayatının aşkı, merdivenden inip çıkarken tırabzanın bulunduğu tarafı seçerdi hep. Mermer tırabzanı parmağıyla takip etmek kızın hoşuna gidiyordu. Belki o görünmeyen kıvrım ve parlak basamaklar kızın hoşuna gidiyordu. Arkadaşları sohbet ederken o sanki ipnotize olmuş gibi bütün dikkatini parmağına yöneltirdi. Patricio erken çıkarak merdivenin altında durur, küçük kızın parmağının tırabzanın üzerinde belirmesini beklerdi. O an için dünyada daha çok değer verdiği başka bir şey yoktu. Taşı bekliyordu. Önce bir süre parmağı izliyordu, sonra başını kaldırıp bakıyordu ama bir türlü

Conchita'yla göz göze gelemiyordu. Hedefine ulaşıncaya kadar geçecek her anın tadını çıkarmak istiyordu. Patricio için yalnızca merdiven ve Conchita vardı. Conchita içinse yalnızca o merdiven. Patricio daha yoktu.

Mermerin kıvrımı bittikten sonra Patricio her gün yeni bir maceranın ortasında buluyordu kendini. Yemek odasının penceresinden baktığında Conchita'nın oturduğu evin kapısını görebildiğini fark etti bir gün. Okuldan çıktıktan sonra hızlı adımlarla köşeye kadar gidiyordu. Sonra koşmaya başlıyor, çantasını oraya buraya çarpmasına aldırmadan koşuyordu. Merdivenleri çıkıyor, anahtarlarını bulup kapıyı açıyor, üstündekileri sağa sola fırlatıp soluğu yemek odası penceresinin önünde alıyordu. Kendinden geçtiği ve bitkin düştüğü anlardı bunlar. Eve kız arkadaşından önce varamayacağı korkusuyla nefes nefese geliyordu. Bir yılbaşında annesi ona dürbün hediye etti. Modern, küçük, kolay kırılacak türden, plastik bir dürbündü. Dürbününü Conchita'nın belireceği köşeye çeviriyor ve netlik ayarını yapıp beklemeye başlıyordu. Kadrajda belirdiği an bütün vücudunun ürperdiğini hissediyordu. Rüya kadar güzel, muhteşem bir kızdı. Koyu renk saçları, masmavi gözleri vardı. Burada Arjantin'de kimse Arjantinli değildi. Sarışınlar Polonyalı ya da Alman'dı. Esmerlerse ya İtalyan ya da İspan-

yol'du. Soyadları da Arjantin'de Arjantinli olmadığının gayet açık bir örneğiydi. Soyadlar, yıllar öncesinden günümüze uzanan bir hikâyenin kanıtları gibiydi. Annesi ona, çalışmak için Şili'den gelen büyükbabalarından söz etmişti. Kendilerini yalnız ve yabancı gibi hissettikleri için epey zorluk çekmişler. Patricio, Conchita'nın soyadını bilmiyordu. Tek bildiği, çok güzel olduğuydu. Kapının önünde yol arkadaşlarına hoşça kalın diyor, sonra içeri giriyordu. Patricio'nun en çok zevk aldığı an o andı. O sahnede çok şey saklıydı. Bir gün Conchita arkadaşlarına hoşça kalın dedikten sonra başını çevirip baktığında Patricio'yu fark etmişti. Nasıl bir tavır takınacağını bilememişti. Korkmuş ve aldatıldığı duygusuna kapılmıştı. Patricio'ysa dürbününü saklamış, aptal aptal gülümsemişti. Conchita görüş açısından çıkıp avluya girince Patricio da koşarak kendi odasına gidiyordu. O büyük, sessiz evde yatağına uzanıp kendinden kopuyordu. Acele etmeliydi çünkü Conchita eve girmeden ruhunu bedenden ayırıp farklı bir kişi olarak o eve gitmeliydi. Binlerce kez o kızın yatağını gözünün önüne getirmeye çalışmış, binlerce kez kahvaltı ederken, ders çalışırken ona eşlik ettiğinin hayalini kurmuştu.

İşte Patricio orada; ilk aşkı ve rüyalarıyla beraber. Onun bakışlarından uzaklaşmaya çalışı-

yoruz. O ufak yatağına uzanmış bir bebeğin büyümeye çalışmasını seyrediyoruz. Oda sessiz, koridor boş, bütün ev hareketsiz ve soğuk. Patricio iyi bir rüyaya dalmaya önem veriyordu. Dürbünle seyrettiği bir manzara, tırabzanı takip eden bir parmak. Peki başka kime sunabilirdi aşkını? Tabii ki annesine. Hem de inanılmaz bir yoğunlukla. Onunla paylaşmak güzel olurdu, her şeyi söyleyebileceği ve yapabileceği yalnızca o vardı. Conchita'yı gizleyebileceği tek kişi de oydu.

Annesi onun güneşi ve ayı idi. Arkadaşı ve yol göstericisi. Peronda aradığı kişi. İşinden dönmesini beklediği.

Annesinin dönüş saati yaklaşırken Patricio merdivenlere oturur beklerdi. Yukarıda, üst katlardan birinde oturuyorlardı. Patricio'nun en sevdiği oyun, asansörün hiç durmadan yukarı kadar çıkması ve annesini ona getirmesiydi. Asansörün aniden birinci ya da üçüncü katta durmasıyla birlikte büyük bir hayal kırıklığına uğruyordu. Halbuki bulunduğu kata doğru hızlı ve sessiz bir biçimde çıkması ne kadar güzeldi. Annesine kavuşacağı anın giderek yaklaştığını bilmek, asansörün önce tepesinin sonra alt kısımlarının kat hizasına gelmesi ve annesinin, asansörün aynasından kendisine bakmak için kapıya dönmesi Patricio'yu mutluluktan havalara uçururdu.

Sahip olduğu sevgiyi başka kime sunabilirdi? Belki birazını Tanrı'ya. Ellerini birleştirip dua ettiği gece söylemişti ona. Dizlerinin üstüne çökmemişti çünkü canı acıyordu. Asunción Kilisesi'nin başrahibi Peder Alvarez bir keresinde ona ters ters bakmıştı. Komünyona kabul edildiği gün aptalın teki ona mumu verip sağ elinde tutmasını söylemiş, Patricio da bu yüzden sol eliyle haç çıkarmak zorunda kalmıştı. Patricio Tanrı'ya kendi usulüyle ibadet ediyordu. Onun varlığını biliyordu ama hepsi o kadar. İnsanların O'nun yardımıyla iyi yola yöneltilebildiğini bilmek de hoşuna gidiyordu. Ayin sırasında en çok hoşuna giden şey, inananların "barış işareti"ni aralarında değiş tokuş ettikleri andı. O coşkulu ortamı paylaşmayı, insanların sıcacık elleriyle ona dokunmasını, kendi ellerini sımsıkı kavramasını seviyordu. Peder Alvarez'le birlikte çalışan, çocuklara sürekli İsa'dan söz eden, onlarla birlikte top oynayan rahiplerden biri bir gün Patricio ile arkadaşlarını yanına çağırdı.

Amazon'a gideceğini, orada orman içinde ufak bir kilise kuracağını söyledi. Çocukların her birine, içinde bir su damlası olan bir cam parçası verdi. Patricio, bu damlanın rahibin gözyaşı olduğunu, yeni maceralara katılacağı için sevinçten, buradan ayrılacağı için de üzüntüden ağlarken yanağından süzülmüş olabileceğini düşündü. Patricio o cam parçasını on

beş yaşına kadar sakladı; içindeki damla çoktan yok olup gitmişti. Artık Tanrı'ya o kadar dua etmiyordu, hayatı boyunca din adamlarıyla yaptığı en önemli görüşme, saklamaya özen gösterdiği o cam parçasını aldığı gün yaptığı görüşmeydi. Peder Luís, Amazon'un bilinmeyen bir yerlerinden mektuplar gönderiyor, birbirinden ilginç hikâyeler anlatıyordu. Gelen mektubun kimbilir kimlerin elinden geçtiğini düşündükçe heyecanlanıyordu. Bazen postacının, bisikletini kilisenin önüne bırakıp rahibe seslenişini hayal ediyordu. Etrafın yeşilliklerini, çeşitli meyveleri, ulu ağaçları düşlüyordu. Annesinin asansördeyken gülümsediği gibi Peder Luís'in mektupları alırken ağladığını da görür gibi oluyordu.

Patricio başka kime sunabilirdi aşkını? Evde yalnız olduğu zamanlarda annesinin odasına giriyordu. Geniş yatağın, annesinin yatmadığı kısmına uzanıyordu. Böylelikle hiç olmazsa kısa bir süre için babasının varlığını hissetmiş oluyordu. Babası da kimbilir kaç kez onun yattığı gibi yatmıştı o yatakta.

Babası onları terk edip gittiğinde Patricio çok küçüktü. Bir keresinde uyur gibi yaparak annesiyle anneannesinin konuşmalarını dinlemişti. Belki hayal görmüştü ama o konuşma sırasında babasının onun doğmasını istemediğini öğrenmişti. Anneannesi annesini azarlıyor,

annesi de ağlıyordu. Gördüğü bir kâbus olmalıydı; evet bir kâbus.

Babasını çok merak ediyordu. Geçmişini, geleceğinden daha çok merak ediyordu. Hiç kimse bir şey bilmiyordu. Bazı geceler telefon çalınca annesi yerinden sıçrıyordu. Hayat onu yutmuştu, bir balinanın karnında yaşıyor gibiydi ve bir fırsatını bulunca ortaya çıkacaktı. Eduardo'nun geçmişiydi Patricio'yu ilgilendiren, ne de olsa onun oğluydu.

Yılbaşından hemen sonra, bir yaz günü öğleden sonra şaşkınlıktan donakalmış, adeta dili tutulmuştu. Annesi işteydi, Patricio da ödevi olmadığı için vahşi bir ormanda gezinir gibi evin içinde dolanıyordu. Eve, mobilyalara, çekmecelere ilk kez görüyormuş gibi bakıyordu. Yıllardır evin birer parçası olan çekmecelerin içini karıştırıyordu sanki daha önce hiç var olmamışlar gibi. Heyecanla hepsinin tek tek içine bakıyordu. Annesinin çekmecelerinin bir tanesinde kapalı bir kutu buldu. İçinde renkli kolyeler, küpeler ve yüzükler vardı. Ama ilgisini asıl çeken, kutunun dibinde duran kapalı bir zarf oldu. Patricio zarfı açınca sanki elinde tuttuğu bir aynada kendini görmüş gibi oldu. Resimdeki kişi tıpkı kendisine benziyordu, deniz kenarında poz vermişti ama bu kişi Patricio değildi çünkü Patricio hayatı boyunca ne öyle giysilere sahip olmuş ne de deniz kenarına gidip fotoğraf

çektirmişti. Ama oydu, aynaya bakıyor gibi olmuştu resme bakarken. Fotoğrafın arkasını çevirdi, "Eduardo, on yaşında" yazıyordu. Birden yüzüne ateş bastığını hissetti ve diğer fotoğraflara bakmaya başladı. Nihayet babasının önden çekilmiş bir fotoğrafını buldu. Kendisine ne kadar benziyordu, demek ki bu fotoğraflar on ila on beş yaşındayken çekilmişti.

Geçmiş ve gelecek, babasıyla kendisi arasında oradan oraya savruluyordu. Onun eksikliğini ilk kez o an hissetmişti. Çok büyük bir eksiklikti bu. Babasının artık bir yüzü, gülüşü, saçları olduğuna göre sesi, sıcaklığı ve kucaklayışı da olmalıydı. Bunların eksikliğini, babasının resmini gördükten sonra hissetmeye başlamıştı. Artık asla fiziksel temas kuramayacak, aralarındaki ilişkinin boyutlarını tartışma fırsatı bulamayacaklardı. Patricio babasının neden gittiğini bilmiyordu. Ortadan kayıp bir baba ve yalnız bir çocuk; ne güzel bir ikili! Annesini ağlattığı için ona kin duyuyordu. Ama bir sebebi olmalıydı. Fotoğrafına bakılırsa iyi bir adama benziyordu.

O andan itibaren babası bir hiç olmaktan çıkıp hayallerinde yer almaya başlamıştı. Önceleri dört harfli bir varlıkken, şimdi Patricio'nun gözünde canlandırabileceği bir yüz halini almıştı. Her sabah aynanın karşısında saçını tararken babasının çocukluğunu görüyordu. O

günden sonra Patricio daha sistemli hareket etmeye başladı. Kendine bir keşif programı hazırladı. Evin her yerini, her köşesini didik didik aradı. Bir çekyatın içinde giysiler, bir gömlek, sol tarafına bordo bir iplikle "E" harfi işlemiş bir mendil buldu. Onları oldukları yerden çıkarıp büyük bir dikkatle yere yaydı. Uzun kollu gömlekleri, pantolonların paçalarını dikkatle hizaladıktan sonra giysilerin üzerlerine uzandı. O an kendini hem büyük bir insan hem de küçük bir çocuk gibi hissetmişti. Sonra o giysileri buruşturmadan alıp annesinin odasındaki aynanın karşısına geçti. Yavaşça soyundu; ceketinin düğmelerini açtı, pantolonunu çıkardı. Ayakkabılarını çıkardı ama çoraplarını çıkarmadı çünkü babasının ayakkabıları nasıl olsa büyük gelecekti ayağına. Giysileri üzerine geçirirken hem korkuyor hem de gururlanıyordu. Giysiler büyük gelmişti ama hepsi de mükemmel bir biçimde sarmıştı bedenini. Patricio'nun bedeni, babasının giysilerinin içinde kaybolup gitmişti. Elleri ve ayakları görünmüyordu. Sadece yüzleri aynıydı. Eduardo da annesinin aynasında babasının kıyafetlerini deneseydi aynı şey olurdu. Patricio, tanımadığı ve belki de tanımak istemediği babasının yerine geçmişti.

O günden sonra dürbünle gözetlemek, annesinin asansörünü beklemek ona yetmemeye başladı. Büyüdüğünü, hareket alanının genişle-

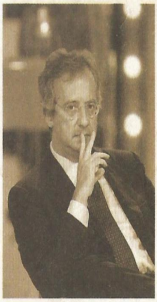
diğini hissediyor ve bundan gurur duyuyordu. Bir parçasının daha tamamlandığını, bir uykudan uyandığını düşünüyordu. O koyu gri takım elbiseyi bulduğu çekyatın içinde kalbinin bir parçasının da saklı olduğunu keşfetmişti. Onu kendine getiren asıl varlığın ortada olmaması ona büyük acı veriyordu. Bir gece hayalinde babasıyla birlikte Boca Juniors'ı seyretmeye gittiler, Rio de la Plata'da balığa çıktılar, Palermo parkında piknik yaptılar, birlikte karnesini incelediler, Patricio okuldan mezun olurken babasının yüzündeki o mutluluk ifadesini gördü, Noel hediyelerini açtılar, babası yüzme öğretirken oğlunun çıplak sırtını okşadı.

Patricio şimdi on beş yaşında ve kendine yeni aşklar arıyor. Conchita ve ailesi başka yere taşındı; artık o evde bir göz doktoru oturuyor. Ricoleta'da, çok güzel, deli dolu bir kızla tanıştı. Geceleri yüreği pır pır ederek ona koşuyor. Ruhunun bedeninden kopup uzaklara gitmesine gerek kalmadı artık. Geçirdiği değişimleri izliyor hayretle. Elleri değişmeye, burnu ile ağzı arasında kıllar çıkmaya başladı. Ara sıra iyi göremediğini söylediği için annesi ona gözlük almış, ama almadan önce de muayene etmesi için Conchita'nın evine taşınan doktora götürmüştü. Adamın muayenehane olarak uygun gördüğü oda belki de eskiden Conchita'nın yatak odasıydı.

Sıra, babasının yetişkinliğinde çektirdiği fotoğrafları aramaya gelmişti. Eline geçen fotoğrafın arkasını çeviriyordu hemen. Hepsinin arkasında da benzer şeyler yazıyordu. Birinde "Eduardo on beş yaşında" diyordu örneğin. Artık Patricio her yıl yaş gününde kendine hediye olarak o sihirli kutuyu açıp babasının onun yaşındayken çektirdiği bir fotoğrafı olup olmadığına bakıyordu. On beş yaşına geldiğinde bir şeylerin değişmiş olduğunu gördü. Artık babasına benzemiyordu. Ya da tam tersi. Artık birbirlerine benzemiyorlardı. İki farklı yol seçmişlerdi. Farklılaşmaya başlamışlardı. Bütün fotoğrafları şöyle bir karıştırdı ve birini eline aldı. Merak edip arkasını çevirdi. Babası bıyıklı ve sakallı bir devrimciydi, gülümseyerek bakıyordu. Gülünecek ne var, diye söylendi. Onu asıl öfkelendiren, elindekinin, bakabileceği son fotoğraf olmasıydı. Eduardo oğluyla birlikte fotoğraf çektirmek istememişti. Birbirlerine sarılmışken patlayan bir flaşla o anı ölümsüz kılacak bir fotoğraf. Patricio bunun telafisi imkânsız bir kötülük olduğunu düşündü.

Sonra annesinin ağlarkenki hali geldi gözünün önüne. İçinde derin bir boşluk hissiyle elbiselerin, eşyaların arasında nelerin eksik olabileceğini düşündü. O fotoğrafın eksikliği telafi edilebilir bir hataydı Patricio'ya göre. Merdivenleri nefes nefese indi, meydanı koşarak geçti,

dükkân henüz kapanmadan nalbura yetişti. O yaz akşamının günbatımında sokakta kimseler yoktu. Satın alması gereken şeyi aldı. Karanlığın çökmesini bekledi. Sonra kendisini gururlandıracak olan şeyi yaptı. Kırmızı bir boyayla duvarın üzerine "Patricio, seni seviyorum. Baban" diye yazdı. Sonra polaroid fotoğraf makinesiyle yazının fotoğrafını çekti ve o fotoğrafı kutudaki eşyaların en altına koyarak sonsuzluğa taşıdı.

"Bir gün herhangi biri gibi Buenos Aires sokaklarında dolaşırken karşıma bir duvar yazısı çıktı. Soluk bir zemin üzerine boyayla yazılmış dört kelime: 'Patricio, seni seviyorum. Baban'. Elli yıllık hayatımda, bir babanın oğluna hitaben yazdığı bir duvar yazısına hiç rastlamamıştım. Bu sözlerden yola çıkarak pek çok hikâye tasarladım zihnimde. Böylesine basit bir cümle, birinin bir duvara yazdığı 26 harf, o topraklara sinen melankoli ve hüzün hatırlandığında nasıl da destansı ve derin bir anlam kazanmıştı..."

Arjantin'in başkenti Buenos Aires sokaklarında dolaşan o "herhangi biri" Roma Belediye Başkanı Walter Veltroni'den başkası değil. Veltroni, o 26 harften yürek sızlatan beş Arjantin öyküsü çıkarmış... Kayıp öyküleri... Kaybolanların ardında kalanların bekleyiş öyküleri... "Biz unutmak için yaşıyoruz" diyor o bekleyenlerden biri; "Videla'yı, Peron'u unutmak için. Melvinas'ı, Menem'i, De La Rua'yı..." Veltroni ise, okyanusa süzülen dev bir gözyaşı damlasına benzeyen bu ülkede unutmak için yaşayanlar unutulmasın diye yazmış.

KİTAP
SKB 061167 URT

ISBN 975-9174-01-4

9 789759 174019

Kapak Fotoğrafı: Güneş Resul

Okuyan Kazanır
E-Satış
kitapkeyfim.com.tr